

Välkommen, herr Wallenberg!

Välkommen, herr Wallenberg!

drama i fem akter

av Christian Lanciai (1998)

Personerna:

William Brown, journalist
Raoul Wallenberg
en servitris
Adolf Eichmann
Baron Gabor Kemeny
Madame Arizona
Amiral Miklos Horthy, riksföreståndare
Otto Komolay
Per Anger
Miklos Krausz
Baronessan Elisabeth Kemeny
Karl Lutz
Vilmos Langfelder, Raouls chaufför
Johnny Moser
General Winkelmann
Edmond Veessenmayer
Laszlo Endre
General Rudolf Hoess
SS-Brigadeführer Grell
hans adjutant
Jakov
Aaron
Aram
Jeshua
Benjamin
Vörös

ryska soldater
ryska förhørsledare
ordföranden för en rysk krigsrätt
andra SS-män
andra pilkorsare
andra judar

Handlingen äger rum i Budapest 1944-45
samt därefter i Moskva.

Copyright © Christian Lanciai 1998

Välkommen, herr Wallenberg!

Akt I scen 1. Ett enkelt järnvägskafé i Budapest.

Brown Det var en underbar dag i juni som han kom. Det var som om världskriget just då gjorde ett uppehåll och drog efter andan inför de slutliga världsförintande överansträngningarna. Man trodde ännu då i juni 1944 att världen kunde bli god igen. Och Raouls ankomst till Budapest var som en bekräftelse på att den sista tilltron var berättigad. Jag var den ende som mötte honom vid tåget, men vi fann varandra genast.

Raoul (stiger in med resväska i enkel lång mörk reskappa och hatt)

William Brown, förmodar jag?

Brown Välkommen till Budapest, herr Wallenberg. Ni måste vara trött efter resan. Vad sägs om att ta igen oss med en kopp kaffe här inne?

Raoul Det är precis vad jag behöver. Så kan vi prata.

(De går in på kaféet, som är ett vanligt järnvägskafé från 1944: små bord, trångt, rökigt och fullt av ivriga människor: alla var ständigt ivriga på den tiden.)

en servitris Vad får det lov att vara?

Brown Två koppar kaffe.

servitrisen Med eller utan socker?

Raoul Utan.

Brown Båda utan. *(servitrisen går)*

Raoul Jag är mycket glad att jag fick den här kontakten med dig. Du är precis den direktkanal till verkligheten i Budapest jag behöver.

Brown Du kommer rakt in i ett getingbo. Getingarna sover nu men kan när som helst sticka ut gaddarna igen. Avrådde dig ingen från att fara?

Raoul Många och särskilt Utrikesdepartementet. De ansåg att jag var för grön.

Brown En naiv oskuld från den orörda neutralstaten Sverige mitt i ett brinnande världskrig som kommer till det hotande vulkanutbrottet Budapest och sätter sig mitt i kratern gör det inte precis bekvämt för mig eller för någon annan.

Raoul Det är meningen.

Brown Varför har du egentligen kommit hit?

Raoul För att rädda judar.

Brown Bara därför?

Raoul Ja.

Brown Du reser alltså självmant in i helvetet för att rycka loss dess hårdast bundna fångar och tror att du kan göra det.

Raoul Jag har obegränsade medel. Jag är affärsman. Och jag vet att tyskarna inte är omöjliga att resonera med när det gäller affärer.

Brown Då är mitt första råd: håll dig strikt till affärerna. Var bara affärsman. Bara så kan du klara dig.

Raoul Och vad är det andra?

Brown Jag tror att din styrka är din och ditt lands neutralitet och oskuld. Slå vakt om dem. Vad du än gör så befatta dig inte med politik. Sky pilkorsarna och nazisterna som pesten.

Raoul Omöjligt.

Brown Då är du såld.

Raoul Jag måste underhandla direkt med Eichmann.

Brown Han är din farligaste fiende. Han kommer att motarbeta dig med alla medel.

Raoul Nej. Han tänker som alla människor först på sitt eget bästa. Han kommer att göra affärer med mig.

Brown Din optimism är absurd.

Raoul Men den är befogad.
Brown Vad får dig att tro det?
Raoul Judarna är oskyldiga.
Brown Hela mänskligheten är oskyldig. Ändå är hela mänskligheten störtad in i detta krig. Eichmann har redan mördat alla Ungerns judar utom Budapests. Vad får dig att tro att du vet mer om kriget än kriget självt?
Raoul Det faktum att jag har rätt medan kriget har fel.
Brown Min vän, med den inställningen är du förlorad från början.
Raoul Ska vi slå vad?
Brown Du förbluffar mig. Vad föreslår du?
Raoul Om jag överlever kriget och lyckas ha räddat en enda jude har du förlorat, och då får du bjuda mig på en öl. Vad sägs?
Brown Topp! (*de tar i hand på saken.*)
Raoul Vad behöver jag veta om pilkorsarna?
Brown De är bara grymma busar och helt körda i skallen. Håll dig bara ur vägen för deras armbågar, så klarar du dig.
Raoul Så deras grymhet saknar metodik?
Brown Fullständigt. Deras ofantliga dumhet är den samma som Mussolinis: att ha gått in på ett samarbete med Hitler. Liksom Mussolini kommer de att inse sitt misstag och bittert få ångra det. Och då kommer nazisterna att slakta dem till sista man. De har ingen chans mot sin egen dumhet.
Raoul Och när tippar du att de allierade kommer till Budapest? Hur lång tid har jag på mig?
Brown Ett halvår. Men det största bekymret är, att ryssarna kommer att komma hit först. Och ryssarna och deras metoder under Stalin vet vi ingenting om. Och de är kommunister. Med dem kan du inte göra affärer.
Raoul Jag är ute ur Budapest innan de kommer.
Brown Jag också. Och jag ser fram emot vår öl efter kriget. Om vi klarar oss ska det bli mig ett nöje att få bjuda på den.
Raoul Topp! (*de klinkar kaffekoppar.*)

Scen 2. Eichmanns kontor.

Eichmann Vad vet ni om den här människan Wallenberg, herr överste?
översten En vanlig neutral svensk från Sveriges rikaste familj. Han är helt ren. Vi vet allt om honom.
Eichmann Och vad vet ni?
översten Utbildad kamrer, någon utbildning i Amerika, har arbetat i Egypten och Israel, behärskar tyska, engelska och ryska. För övrigt är han bara en vanlig dum svensk.
Eichmann Så ni menar att vi kan använda honom?
översten I högsta grad. Båda parter har allt att vinna på det.
Eichmann Tack, herr överste. Ni kan gå. Han väntar där ute. Ni kan be honom stiga in när ni går.
översten *Jawohl, herr Sturmbannführer. Heil Hitler. (gör Hitlerhälsning)*
Eichmann *Heil Hitler. (Översten går ut och Raoul kommer in och tar av sig hatten.)*
 Välkommen, herr Wallenberg. (*reser sig och räcker fram handen för att ta emot honom.*)
Raoul (något tveksam) Herr Eichmann, förmodar jag?
Eichmann Slå er ner och känn er som hemma.
Raoul Ursäkta mig, men det är något svårt efter bara några dagar här. (*slår sig ändå ner.*)

Eichmann Låt oss ha en sak klar för oss. Formellt är vi dödsfiender. Låt oss till varje pris bevara det skenet. Det underlättar våra affärer.

Raoul Jag har ingenting emot att ha er till min dödsfiende, herr Eichmann.

Eichmann Så ska det låta. Ni är här för att göra affärer, inte sant? Så låt oss göra affärer.

Raoul Jag måste ställa som absolut villkor: inga fler deportationer av judar.

Eichmann Försök hindra mig om ni kan. Försök stoppa det skenande lokomotiv som går under namn av Tredje Riket. Inte ens vi tyskar kan stoppa det.

Raoul Men ni kan stoppa judedeportationerna.

Eichmann Bara tillfälligt.

Raoul Gör det då tillfälligt.

Eichmann Herr Wallenberg, ni är här för att göra affärer. Ni har ingen befogenhet att kommendera mig.

Raoul Om ni inte avbryter judedeportationerna genast kommer jag att göra vad som helst för att få er förflyttad från Ungern. Ni glömmer att min familj har ett visst ekonomiskt inflytande i Tyskland.

Eichmann Jag tror vid Führerns hjärta att ni har fräckheten att hota mig.

Raoul Ni har rätt.

Eichmann Är ni medveten om att jag har högsta makten i Ungern och att jag kan låta er försvinna spårlöst på ett ögonblick?

Raoul I så fall blir det inga affärer.

Eichmann Ni har rätt. I så fall blir det inga affärer. Men jag kan inte avbryta deporteringarna. Judeförintelsen är ett skenande lokomotiv i utförsbacken som ingenting längre kan stoppa. Men jag har ett annat förslag.

Raoul Jag lyssnar, herr Eichmann.

Eichmann (har hela tiden gått oroligt omkring, sätter sig nu ner på en stolskarm och röker) Ni är så pass mycket affärsman, herr Wallenberg, att ni lika väl som jag vet att kriget är förlorat.

Raoul För vem?

Eichmann För Tyskland.

Raoul Därför är jag här.

Eichmann Ni är kanske mannen som kan rädda Tyskland. Vi kanske kan stoppa det skenande lokomotivet gemensamt. Jag vet att president Roosevelt har sänt er med obegränsade befogenheter.

Raoul Ett sådant uttryck finns inte i affärsvärlden. Allt har sin gräns, och allt har sitt begränsade pris.

Eichmann Nåväl, låt oss tala affärer. Då står ni på säker mark. Men jag och Tyskland står inte på säker mark, och den blir osäkrare hela tiden. Vi behöver hjälp, herr Wallenberg.

Raoul Med att utrota judar?

Eichmann Med att rädda Tyskland från en galen sektledares kollektiva självmord, som han har makten och viljan att dra med sig hela Tyskland i.

Raoul Jag förmodar, herr Eichmann, att ingen utom jag kan höra vad ni säger.

Eichmann Givetvis. Men alla tyskar tänker det. Den Vita Rosen är bara toppen av isberget. Det finns inte en vettig tysk som inte är beredd att göra vad som helst för att offra nazistpartiet för att rädda Tyskland.

Raoul Men nazistpartiet har total kontroll över landet.

Eichmann Och vägrar inse att kriget är förlorat. Därför måste extrema åtgärder vidtagas. Därför måste attentat och kupper planeras och genomföras. Därför måste landets hela högsta styrelse röjas ur vägen.

Raoul Vem planerar detta?

Eichmann De enda ansvarskännarna i Tredje Riket, amiral Canaris, fältmarskalk Rommel och andra likasinnade.

Raoul Detta är inte längre affärer, herr Eichmann.

Eichmann (börjar gå omkring igen) Ni kan fortfarande betrakta det som enbart strikta affärer, herr Wallenberg. Ni vill friköpa judar. Amerika har gett er pengar. Ni skall få friköpa judar för amerikanska pengar. Himmler begär i gengäld att detta förblir en öppen kommunikationskanal mellan oss och Väst.

Raoul Menar ni att Himmler är på samma våglängd som Rudolf Hess?

Eichmann Alla tyskar är på samma våglängd som Rudolf Hess. Det enda vi någonsin har fruktat är kommunisterna i öst.

Raoul Varken Churchill eller Roosevelt vill ens diskutera en separatfred.

Eichmann Där är vårt dilemma. De ser inte kommunistfaran. Vi ser den. Vi har ständigt försökt öppna Churchills och Roosevelts ögon för den, *men om ingen mördar Hitler kommer halva Europa att förslavas av Stalin.* Säg det till er mäktige farbror Marcus Wallenberg, som skickade er hit.

Raoul Han vet det redan.

Eichmann Och därför är ni här.

Raoul Jag vet det.

Eichmann För att friköpa judar.

Raoul Just det.

Eichmann Ni ska få friköpa judar i begränsad utsträckning. Det är allt jag kan göra för er, herr Wallenberg.

Raoul Jag behöver bostäder åt dem också.

Eichmann Det finns några användbara kvarter i nordöstra delen av staden som ni kan få köpa billigt.

Raoul Nu talar ni som en affärsman.

Eichmann Herr Wallenberg, jag ser fram emot att få göra affärer med er. Och det gör även herr Himmler. *(sträcker fram handen till avsked.)*

Raoul (reser sig) Herr Eichmann, jag gör bara min plikt. *(tar inte emot den utsträckta handen.)*

Eichmann Som ni vill, herr Wallenberg. Men jag hoppas vi kan lita på varandra åtminstone i affärer.

Raoul Åtminstone i affärer, herr Eichmann. Adjö. *(bugar sig och går.)*

Eichmann (röker tankfullt) Vad han än är, den där Wallenberg, så inte är han någon vanlig dum svensk.

Scen 3. Klubb Arizona.

En ungersk nattklubb anno 1944.

en servitris En drink, herr Brown?

Brown Nej tack, jag väntar på en god vän.

baron Kemeny (råkar sitta vid bordet bredvid) Det måste vara en mycket god vän eftersom ni inte dricker, William.

Brown Han kräver all min nykterhet.

Kemeny Vem kan det vara? Eichmann?

Brown Nej, gudbevars. Honom känner jag inte.

Kemeny Din konsul?

Brown Ack nej, han kräver bara motsatsen.

Kemeny Då är din gode vän ett stort mysterium. En hemlig informatör? En spion?

Brown Motsatsen.

Kemeny En hederlig människa? Omöjligt!

Brown Här är han. *(Raoul Wallenberg kommer in på krogen och ser sig om.)*

Här är det, Raoul! *(Raoul upptäcker honom och kommer fram.)*

Kemeny Er gode vän påstår att ni är något så sällsynt som en hederlig människa. Tillåt mig att få presentera mig. Baron Gabor Kemeny. Ni kan ha nytta av mina kontakter.

Raoul (tar hans hand) Raoul Wallenberg från Sverige.

Kemeny Den nye diplomaten vid den svenska legationen på filantropisk mission för att rädda judar?

Brown Högst densamme.

Kemeny Er mission har redan haft undergörande verkan, herr Wallenberg. Vet ni om, att samma dag som ni kom hit stoppades de ungerska judetågen till Auschwitz?

Raoul Ett sammanträffande i så fall.

Kemeny Ett högst märkvärdigt sammanträffande. Men på grund av detta fenomen har ni blivit den enda människa i Ungern, kanske i världen, som vår oinbjudne höge gäst här i landet herr Eichmann är rädd för. Ta det som en komplimang.

Raoul Men Eichmann är kvar i landet, och han vill fortsätta deportera judar.

Kemeny Det är vårt problem. Men han får då deportera vår riksföreståndare Horthy först.

Brown Vet ni vad pilkorsarna kallar Horthy?

Raoul Nej?

Brown Eichmanns förstoppning.

Kemeny Jag kan lova er, mina herrar, att så länge amiral Horthy utgör en förstoppning för tyskarna är han bara en god förstoppning.

Raoul Men till saken, Brown. Du ville berätta något för mig.

Brown Jag har fått veta dagen för det planerade dråpslaget mot Hitleregimen och för freden.

Raoul Jag vet det också. Men.... (*indikerar baronen*)

Brown Baron Kemeny är en av landets få förnuftiga och pålitliga män. Ingen demokrat har någon hemlighet för baronen.

Kemeny Ni måste träffa min hustru en kväll, herr Wallenberg. Ni kommer att intressera henne.

Raoul (till Brown) Vem är hon?

Brown En österrikisk-italiensk prinsessa som talar sju språk flytande och har direkt kontakt med påven i Rom. Hon känner alla viktiga personer i hela Ungern, och alla respekterar henne. Och hon är gift med den kanske mäktigaste av alla.

Kemeny Till er tjänst, herr Wallenberg.

Raoul Du milde! Kommer hela Ungerns ledarskap till detta sjaskiga ställe?

Kemeny Detta är vår enda anständiga nattklubb. Alla ihjälstressade galningar i nervösa situationer kommer hit för att slappna av. Men ni måste träffa ställets värdinna, vår omistliga madame Arizona.

(*Denna person har blivit synlig: ett till synes plufsigt fnask, som en föräldrad Mae West, med sliskt blond peruk och helt utan figur.*)

Käraste fru, ni måste få träffa Budapests enda hederliga människa. Detta är en svensk från Sverige.

Arizona (tillgjort) *Enchanté!* (*räcker fram handen och Raoul kysser den väluppfostrat.*)

Brown Raoul Wallenberg vid svenska legationen.

Arizona Jag har hört talas om er. Vad tycker ni om mina flickor?

Raoul Inget vidare, är jag rädd för. (*Kemeny skrattar.*)

Brown Han menar inte att vara fräck. Han är bara blyg.

Arizona Ingenting klär en artig gentleman bättre än blyghet. Ni är alltid välkommen hit, herr Wallenberg, och mina flickor kommer aldrig att antasta er.

Raoul Det tackar jag för. (*Arizona seglar ut.*)

Brown Hon är Budapests mest ökända dubbelspion. Hon spionerar både åt Gestapo och åt de allierade. Hon gör vad som helst för pengar.

Raoul Kan hon sälja judar?

Brown Nej, det är det enda hon inte kan sälja.

Raoul Då är hon fullständigt ointressant.

Kemeny Varför är ni så intresserad av att frälsa judar, herr Wallenberg?

Raoul Därför att de är ett oskyldigt folk som tyskarna håller på att utrota.

Kemeny Hitler menar att det ligger i hela världens intresse att bli av med alla judar och att det är därför som världen inte ingriper i förintelsen. Ända tills ni kom hit, herr Wallenberg, har Churchill och Roosevelt gett Hitler fullkomligt fria händer.

Raoul Churchill gav inte Hitler fria händer med Polen, där de flesta av Europas judar fanns. Ni har fel, herr baron..

Brown Reta inte baronen, Raoul.

Raoul Jag är enbart saklig.

Kemeny Nåväl, jag medger att Churchill startade andra världskriget för att Hitler angrep Polen. Men Roosevelt tar inte emot många judar i Amerika, och Churchill låter dem inte utvandra till Palestina.

Raoul Roosevelt skickade mig hit. Han har först nyligen fått upp ögonen för vad som pågår.

Kemeny Så det är Roosevelt som har sänt er hit och inte Churchill?

Raoul Ja.

Kemeny Det var det jag ville veta.

Brown Jag har alltid undrat, baron Kemeny, på vems sida ni egentligen står.

Kemeny Det finns bara en sida för en ungrare – Ungerns.

Brown Men betyder det att ni står på Hitlers sida, på Mussolinis, på Stalins eller på demokratiernas?

Kemeny Och jag har alltid undrat vad ni egentligen är, mister Brown. Är ni journalist eller spion?

Brown Ni vet mycket väl vad jag är. Jag är journalist och skriver för en engelsk tidskrift men råkar vara schweizisk medborgare och är anknuten till schweiziska konsulatet. Min chef är konsul Karl Lutz. Han vet mer om mig än jag själv.

Kemeny Jag tror er. Nåväl, för att dra en lång historia kort. Naturligtvis är jag demokrat. Men efter kriget uppstod det diverse diktaturer i Europa, ursprungligen två: Mussolini och bolsjevikerna. Av dessa två betecknade jag bolsjevikerna som den värre och farligare diktaturen, och dess fara var bara fascisterna medvetna om. Därför anslöt jag mig till fascisterna och har alltid stött den ungerska fascismen mot bolsjevikerna, även om jag liksom de flesta ungrare reagerat emot Hitlers inflytande på Ungern, som skulle dra med sig hela Ungern ner i nazisternas avgrund och undergång om inte förstoppningen Horthy fanns. Men här kommer Eichmann själv. (denne gör entré.)

Raoul Just den person jag hoppades få träffa.

Kemeny Han kan bli farlig för er, herr Wallenberg.

Raoul (stiger upp och hälsar på Eichmann) Välkommen, herr Eichmann.

Eichmann Jag borde välkomna er, herr Wallenberg. Glöm inte att vi är fiender.

Raoul Gratulerar till att judetågen inte längre går.

Eichmann (blixtrar med sin monokel) Det är inte min förtjänst och inte er heller.

Kemeny (höjer sitt glas) Skål för Horthy!

Eichmann Skål för Horthys undergång.

Raoul För att vara säker på att judetågen aldrig mera går tänker jag få er förflyttad från Ungern, herr Eichmann.

Eichmann Ni smickrar mig. Om jag blir förflyttad blir det knappast genom er, herr Wallenberg, utan genom viktigare angelägenheter i Tyskland. Men även om så sker kommer jag sedan hit tillbaka för att starta judetågen igen.

Raoul Efter den 20 juli?

Eichmann Många öden avgörs den 20 juli, herr Wallenberg, och kanske även ert.

Brown Lugna ner er, för jösse namn, slå er ner och ta en drink!

Raoul Ett bra förslag, William. Ni har ännu inte nämnt ert pris för judekvarteren, herr Sturmbannführer.

Eichmann Vad bjuder ni?
Raoul Jag behöver fyrtio hus.
Eichmann Det kan jag ordna. Ert pris?
Raoul Två hundra tusen dollar.
Eichmann Men snälla herr Wallenberg, Amerika har bjudit mig två miljoner för Slovakiens judar. Är då Budapests judar mindre värda? Är de bara värda tiondelen av andra judar?
Raoul Herr Eichmann, för er är inga människor värda någonting och allra minst judar. Hur litet jag än bjuder är det en förtjänst för er, och ni behöver pengarna, om inte förr så när kriget är slut.
Eichmann Jag ska tänka på saken.
Raoul Ni får betänketid till den 20 juli. Sedan är det för sent.
Eichmann Svart eller vitt, herr Wallenberg?
Raoul Vad menar ni?
Eichmann Den 20 juli vinner antingen svart eller vitt. Antingen dör en och räddar miljoner människoliv och särskilt judars, eller också klarar sig en och blir det döden för miljoner extra människoliv och särskilt judars. Spelar ni på svart eller vitt?
Raoul Vitt.
Eichmann Och jag spelar på svart. Låt oss se vem som vinner. (*vänder sig bort till andra tyskar i nattklubben.*)
Kemeny Vad händer egentligen den 20 juli?
Brown Ingen vet, men något är i görningen.
Raoul Någon tänker försöka avbryta kriget, och ingenting behövs bättre än det.
Kemeny Är det ni, herr Wallenberg?
Raoul Nej, jag är bara ett av många kugghjul som riskerar att köra fast om kriget får fortsätta.
Kemeny Det är vi alla, herr Wallenberg. Och tyvärr fortsätter kriget.
Brown Som ett *Titanic* på sken in i Ishavet.
Kemeny Med få livbåtar.
Raoul Desto viktigare är det att vi använder de få livbåtar som finns. Det är det minsta vi kan göra.
Kemeny Ni är en modig man, herr Wallenberg, som alls försöker.

Scen 4. Slottet, amiral Horthys salong.

Horthy Jag är en gammal man, och livet blir mindre roligt för varje dag. Om bara de där förbannade tyskarna aldrig hade börjat det här förbannade kriget som håller på att förstöra hela världen för alla goda och vettiga människor! Den blir aldrig sig lik mer. Och tyskarna har strupgrepp på Ungern, och det enda jag kan göra är att be dem vara så snälla och släppa greppet. Men hur resonerar man med människor som inte är snälla när man själv är för gammal för att kunna vara någonting annat än snäll?
en ordonnans Herr Eichmann är här igen och klagar.
Horthy Låt honom klaga. Jag har inte tid med honom. Visa bort honom. Han vill ändå bara gräla.
ordonnansen Vi kan inte visa bort herr Eichmann, herr amiral.
Horthy Jag är fortfarande riksföreståndare och inte han. Nåväl, släpp in den sakramentskade gnällspiken. Låt den rabiata hunden få skälla halsen av sig. Han behöver ju inte få veta att jag skiter i honom och i allt vad han säger. (*Eichmann visar sig.*)
Eichmann Herr riksföreståndare, detta är oacceptabelt!
Horthy Det menar ni inte! Vad då?

Eichmann Det vet ni mycket väl! Det går inga tåg till Auschwitz mera! Ert sabotage stör hela ordningen i hela Europa!

Horthy Vem fan reser väl till Auschwitz frivilligt? Vem i helvete betalar väl för en sådan biljett? Det är bara Europas värsta förlusttåg jag har stoppat, och ni borde vara tacksam!

Eichmann Herr riksföreståndare, ni inser inte vidden av er ofattbara dårskap! Ni har fullständigt bragt hela kriget ur balans genom att försena schemat för den slutgiltiga lösningen i judefrågan!

Horthy Herr Eichmann, judar startade inte detta krig. Ni gjorde det.

Eichmann För att rädda Tyskland och Europa från judarna!

Horthy Så ni menar, att för att jag har förstört tidtabellen för era judetåg till Auschwitz riskerar ni att förlora kriget? Inser ni då inte, herr Eichmann, att ni redan har förlorat ert förbannade vanvettiga krig? Ryssarna står redan i Rumänien, och både Rumänien och Bulgarien tänker förklara krig mot Tyskland! Och ni har inte en chans ens mot Rumänien och Bulgarien!

Eichmann Och det är bara för att ni saboterat mina judetåg som detta har hänt!

Horthy Naturligtvis! Det är bara judarnas fel att de allierade bombar Budapest! Det är bara judarnas fel att bolsjevikerna hotar Europa! Det är bara judarnas fel att ni startade kriget! Det är bara judarnas fel att ni har en finne på er näsa!

Eichmann Med respekt, herr riksföreståndare, men försök vara en smula realistisk. Inser ni inte att Europa inte kan överleva om det inte fullständigt befrias från alla judar? Såg ni inte vilket beundransvärt precisionsarbete jag utförde till hela världens välfärd när jag under bara två månader lyckades skicka 475,000 judar till Auschwitz? Och allt detta perfekta maskineri har ni haft oförsämldheten att sticka en käpp i!

Horthy Detta är Ungern, inte Tyskland.

Eichmann Och jag har 225,000 judar kvar att leverera till Auschwitz! Och detta har ni mage att hindra mig från att göra!

Horthy Innebär det, min bäste herr Eichmann, att Auschwitz inte kan överleva om det inte får sina judeleveranser?

Eichmann Er intelligens slår mig med häpnad, herr riksföreståndare! Hur kunde ni komma på det? Naturligtvis kan inte Auschwitz upprätthålla standarden om det inte får sina regelbundna judeleveranser! Vad ska de annars göra två av? Hur ska annars hela lagret av Zyklon X konsumeras?

Horthy Gå hem och lugna er, herr Eichmann. Jag ska skicka med er en god Tokajer.

Eichmann Europas judeproblem botas inte med en god Tokajer, herr riksföreståndare! Detta är inget skämt! Man driver inte med nazisterna!

Horthy Om inte en god Tokajer kan bota era och Tysklands metafysiska problem, herr SS Sturmbannführer, så kan ingenting göra det.

Eichmann Ni tvingar mig att lämna Budapest med era ojusta metoder och slag under bältet och vettlösa, meningslösa och fåfänga sabotage, herr riksföreståndare, men jag kommer tillbaka!

Horthy Gör inte det, är ni snäll. Ni mår säkert bättre hemma i Tyskland där ni slipper era ungerska judeproblem, och i Tyskland har ni ju löst sådana problem redan med er tyska effektivitet, som skaffat er hela världen till oförsonliga fiender tills ni bombats till grusstofv med alla era städer. Har ni aldrig tänkt på, herr Eichmann, att om ni använt alla era judetåg till kriget i stället för att skicka era judar till Auschwitz, så hade Stalingrad kunnat få tillräckliga transporter, och ni hade kunnat vinna kriget?

Eichmann Amiral Horthy, för oss tyskar finns det inget annat val än att vinna kriget. Det finns ingen annan möjlighet. Har ni förstått? *Heil Hitler!* (gör plötsligt Hitlerhälsningen, slår klackarna i golvet och försvinner.)

Horthy Heil er führers förbannade häck, där han håller sitt huvud. För Guds skull, öppna fönstrena och låt oss vädra ut det där Auschwitztvålstinkande byråkratmonstret!

ordonnansen Herr amiral, herr Wallenberg är här.

Horthy Wallenberg?

ordonnansen Mannen som vill lura tyskarna.

Horthy För Guds skull, släpp in honom. (*Wallenberg visas in, tar av sig hatten, öppnar rocken och öppnar sin portfölj.*) Jag har väntat på er, herr Wallenberg.

Wallenberg Det gläder mig. Jag har fått vänta på er.

Horthy Hur går det med ert projekt? Har ni löst judefrågan?

Wallenberg (*visar ett svenskt pass*) Så här ser skyddspasset ut.

Horthy (*synar det noga*) Utmärkt! Jag är imponerad! Det är bättre än vad både schweizarna, Portugal, Spanien och Vatikanen kan komma med.

Wallenberg De kommer att få strykande åtgång.

Horthy Min käre vän, detta är precis vad vi behöver: ett byråkratiskt slag mitt i ansiktet på tyskarna! Inte ens tyskarna kan ifrågasätta ett sådant här pass med utrikesministerns egen signatur, det neutrala Sveriges stämpel och allt. Det är strålande!

Raoul Men det finns ett problem.

Horthy Inga problem utan lösning.

Raoul Vi får inte utfärda mer än 4500 sådana här pass. Men där ute står 175,000 judar i kö för dem.

Horthy Min käre vän, sätt bara i gång och massproducera dem. Spanien och Portugal och Schweiz och Vatikanen kommer att ta upp idén och följa efter. Så har vi också Röda Korset. Ert initiativ är snilledraget som kommer att sätta i gång en lavin av liknande aktioner mot tyskarna. Snart kommer de professionella förfalskarna att hjälpa er gratis.

Raoul Men om det blir inflation på skyddspass är risken att tyskarna förklarar dem ogiltiga. Då är allt vårt arbete förgäves. Mina kolleger klagat redan på att jag utfärdat riskabelt många, fastän jag bara börjat. Vi behöver er separatfred med ryssarna.

Horthy Den kommer.

Raoul När?

Horthy Den 18 oktober.

Raoul Det är farligt sent.

Horthy Tyvärr kan jag inte genomföra den tidigare. Vi kan inte riskera någon kupp eller reaktion från pilkorsarna, de där galna chauvinisthuliganerna, som till och med nazisterna anser för grova.

Raoul Kemeny står på vår sida.

Horthy Men inte Szalasi.

Raoul Jag står på er sida.

Horthy Och, herr Wallenberg, ni är kanske den man som kan rädda Ungern. Vad ni än gör, så ge inte upp!

Raoul Inte ni heller.

Horthy Jag är gammal. Men ni är ung.

Raoul Men jag är inte ungrare.

Horthy Men ni kan tala tyska och ryska. Ni kan kanske rädda Ungern från tyskar och ryssar när jag inte längre kan det. Ni är ju diplomat.

Raoul Mitt diplomatpass gäller bara till årsskiftet. Till dess måste jag återvända till Sverige.

Horthy Det var tråkigt att höra. Ni gör större nytta här.

Raoul Jag lovar er, amiral Horthy, att jag stannar här så länge jag behövs här.

Horthy Det tackar jag er för på förhand. Ni behövs här.

Raoul Jag vet, herr amiral. Till nästa gång.

Horthy Lycka till, herr Wallenberg. (*Raoul går.*)

Den mannen kan kanske ge Ungern den framtid som jag inte längre kan ge vårt land. Han kan klara tyskarna. Men kan han klara ryssarna? Det blir hans problem. Då är jag borta. Måtte Ungern bara någon gång kunna förlåta mig.

Akt II scen 1. Raoul med sin stab.

Raoul Mina vänner, jag får tacka er alla för det storartade arbete vi alla tillsammans har lyckats genomföra. För två månader sedan såg jag vår uppgift som hopplös och som värre än det omänskligaste Herkulesarbete: vi hade att rädda Budapests återstående 225,000 judar genom att trycka 4500 nya pass. Det var som bespisningen av de fem tusen männen i nya testamentet med fem bröd och två fiskar. Men vi har nästan lyckats. Det räckte med att vi beslutsamt tog ett initiativ. Strax fick vi nya vänner överallt, schweizarna hängde på och sedan portugiserna och spanjorerna och till och med Vatikanen, och plötsligt uppstod det djärva frihetskämpar som klädde ut sig till pilkorsare och distribuerade hur många skyddspass som helst gratis – plötsligt såg det ut som att vårt överarbetade lag skulle bli arbetslöst. Men vi får inte glömma vår stora och enda missräkning – att attentatet mot Hitler misslyckades den 20 juli. Sedan dess har de sista hederliga tyskarna i ledande ställning i Tyskland avrättats. Och Eichmann finns ännu i Ungern och kan komma tillbaka till Budapest och sätta i gång sina infernaliska projekt igen när som helst.

Otto Komolay Hur går det med Horthys fredstrevanden, Raoul, enligt dina senaste rön?

Raoul Jag tror att du vet mera om den saken än jag. Jag vet att Horthy vill ha fred och vill sluta separاتفred med Sovjetunionen för att rädda Ungern. Hans problem är att han inte blir av med tyskarna så lätt. Men han tänker ändå försöka genomföra freden tidigare än planerat.

Per Anger Det mirakulösa i ditt jobb, Raoul, är att du lyckats få tyskarna att acceptera dessa egentligen helt olagliga skyddspass. Hur bar du dig åt egentligen?

Raoul Enkelt, Per. Den tyska maktapparaten är en enda stor lögn som upprätthåller sitt bedrägeri genom respektingivande titlar och stämplrar. Det är bara att använda deras egna lögner emot dem, så måste de acceptera dem.

Miklos Krausz Jag kan berätta, att genom de svenska skyddspassens framgång producerar nu den schweiziska ambassaden fler skyddspass än både den svenska och alla andra ambassader tillsammans. Och de accepteras av både ungrare och tyskar.

Raoul Därmed tror jag att vårt arbete här snart är avslutat så att vi kan fara hem.

Karl Müller Var inte för säker på det, Raoul Wallenberg.

Raoul Vad menar du?

Müller Enligt säkra källor från Tyskland planerar Hitler att ersätta Horthy med Szalasi. Om det lyckas blir Ungern i praktiken ockuperat av tyskarna, och då är vi judar värre ute än någonsin igen. Då kommer Eichmann att återkomma och förklara alla skyddspass ogiltiga.

Komolay Du målar fan på väggen, Karl Müller.

Müller Nej, jag är realist, och det trodde jag att du också var, som var den förste som rapporterade om vad som försiggick i Auschwitz. Tror du Auschwitz har lagt ner? Kriget är inte slut ännu, och jag bedömer ingenting som farligare än att vi börjar tro att vi är på den säkra sidan.

Raoul Vad menar du, Per? Tror du tyskarna kan utmanövrera Horthy?

Per Anger Bara om Horthy är oskicklig.

Krausz Och där måste jag infoga, att Horthy vid 76 år tyvärr inte är särskilt kompetent att leda Ungern rätt längre. Tyskarna kan i princip göra vad de behagar med honom.

Raoul Så Karl Müller har rätt?

Krausz Jag är rädd för det. Vi måste fortsätta arbeta som om förföljelsen fortfarande var konstant, för den kan när som helst bli det igen.

Raoul Karl Müller, var så god.

Müller Om Horthy utmanövreras och Szalasi tar makten blir baron Kemeny utrikesminister. Vår enda chans blir då att vinna över baronessan Kemeny på vår sida.

Raoul Där är hon redan, Karl.

Krausz Vårt arbete har bara börjat. Våra bröder i Budapest behöver hundra tusen skyddspass. Boris Teicholz och hans partisaner har inlett tryckningen av 15,000 schweiziska skyddspass. Därför menar jag att vi kan trycka fler svenska. De står högt i kurs, då de är de mest respekterade.

Raoul Du har rätt. Vi kan fabricera hur många skyddspass som helst. Men inte ett enda av dem får säljas för pengar.

Komolay Ja, det är riktigt.

Krausz Teicholz skänker bort vartenda skyddspass gratis.

Raoul Så länge han gör det går han säker.

Per Anger Så ditt arbete tycks bara ha börjat, Raoul.

Raoul Ja. Dagens order är: vi har bara börjat. Och vi måste ständigt arbeta hårdare under ständigt höjd beredskap!

Komolay En fråga: vad gör vi när ryssarna kommer hit?

Raoul Då är våra problem över. Då är kriget i Ungern slut.

Komolay Men Stalin tycker inte heller om judar. Tänk om ryssarna fortsätter förföljelsen av oss? Vad gör vi då? Och vad gör *ni* då?

Raoul Ju förr ryssarna kommer, desto bättre, ty desto tidigare kan vi då få grepp om den efterkrigssituation som måste komma.

Per Anger Ditt eget pass går ut vid nyår, Raoul.

Raoul Jag vet. Förhoppningsvis är ryssarna här före dess. Så, mina vänner, tillbaka till arbetet! (*upplösning av mötet.*)

Scen 2. Arizona

Brown Madame, ni tar en oerhörd risk med att komma hit.

Elisabeth Det är meningen.

Brown Vad menar ni?

Elisabeth Jag måste få träffa Wallenberg.

Brown Jag vet. Han vill även träffa er. Men kunde ni inte ha arrangerat det mera diskret? Allt slödder i Ungern kommer till Arizona.

Elisabeth I dessa tider får ingen ha några skrupler och allra minst en kvinna, om hon vill överleva.

Brown Men ni är mer än en kvinna. Ni är baronessa och hör till landets högsta adel, gift som ni är med utrikesminister baron Kemeny.

Elisabeth Han är en idiot, och mitt livs enda strävan är att gå bakom ryggen på honom och utnyttja honom. Mitt livs enda misstag var mitt äktenskap.

Brown Baronessa, jag respekterar ert mod, men ni måste vara försiktig.

Elisabeth Vi har inte råd att vara försiktiga.

Brown Så ni tror att ni kan lura hela ungerska regeringen inklusive er man?

Elisabeth Jag vet det. (*Raoul kommer diskret in.*)

Brown Här är Raoul.

Elisabeth (reser sig) Herr Wallenberg, förmodar jag?

Raoul (kysser hennes hand) Madame, jag borde resa mig för er.

Elisabeth Introduktionsceremonierna är undanstökade. Så låt oss sätta oss och prata affärer.

Raoul Komplimang till Karl Lutz, William. Han är storartad med sin massfabrikation av skyddspass.

Brown Det är inte Karl Lutz. Det är partisanen Boris Teicholz.

Raoul Jag vet, men han gör det i Karl Lutz namn, och Karl Lutz skyddar honom mer än vad jag kan göra.

Brown Du gav honom hans fina befogenheter.

Raoul Nåväl, till saken, fru baronessa. Vad håller på att hända i regeringen?

Elisabeth Kalla mig Elisabeth. Horthy har begått ett misstag. Han har proklamerat Ungerns separatfred med Ryssland tre dagar tidigare än vad som var planerat.

Raoul Varför var det ett misstag?

Elisabeth Horthys underlydande generaler hinner inte omgruppera sina styrkor i tid för att kunna skydda Horthys regering. Allt detta var för länge sedan känt av tyskarna. De använder sig av pilkorsarna för att utmanövrera Horthy.

Raoul Och därför är nu Szalasi premiärminister och din man utrikesminister. Om du står på vår sida så är väl detta gynnsamt i stället för negativt?

Elisabeth Herr Wallenberg, ni förstår inte. Tyskarna kommer tillbaka och ockuperar Ungern. Även Eichmann kommer tillbaka.

Raoul Det kallar jag en utmaning. Men ni står på vår sida. Allt vad vi behöver är en kvinna på vår sida.

Elisabeth Ni tycks lita blint på mig utan att ens ha sett mig förut.

Raoul Vi har alltid känt varandra, Elisabeth. Vi behöver inga introduktioner.

Elisabeth Så känns det faktiskt.

Brown Jag tror baronessan är rätt person, Raoul, för att rädda alla dessa judar. Hon har inga skrupler.

Raoul Det har inte jag heller.

Elisabeth Ni kan blint lita på mig, herr Wallenberg.

Raoul Kalla mig Raoul. Vi är ju kolleger.

Elisabeth Angenämt att göra er bekantskap, Raoul.

Raoul Även jag ser fram emot vårt samarbete. *(kysser hennes hand)* Jag måste gå, William. Ta hand om baronessan.

Brown Lita på mig. *(Raoul bryter hastigt upp och försvinner.)*

Nå, vad tycker ni om honom?

Elisabeth Han är just den man som jag har letat efter och som Ungern behöver. *(höjer sitt glas. Brown höjer sitt. De skålar menande. Eichmann kommer fram bakom dem.)*

Eichmann Detta är inget ställe för en baronessa, madame, allra minst utan er man.

Elisabeth (inte det minsta perturberad) Jag är i gott sällskap, herr Eichmann. Dessutom tycks ju ni vara här.

Eichmann Ni tycks inte vara förvånad över att jag är tillbaka i Budapest.

Elisabeth Inte det minsta. Vet ni inte att min man numera är utrikesminister? Vi är förvånade över att ni har väntat så länge.

Eichmann Det var onödigt att komma tillbaka hit innan vi hade försäkrat oss om full kontroll över landet och regeringen. Jag är tacksam för er mans utnämning till utrikesminister. Ingen kan bättre än han hjälpa oss med att avsluta den slutgiltiga lösningen på judefrågan här i Ungern till hela Europas bästa.

Elisabeth Vad får er att tro att han skulle hjälpa er med den saken?

Eichmann Men madame, är ni då okunnig om att ni är gift med landets främsta antisemit?

Elisabeth Och ni tycks vara fullkomligt okunnig om att makten här i landet och i hela Europa ständigt rinner ur alla fascisters händer och att Tyskland håller på att förlora kriget.

Eichmann Ni är ungerska. Jag är tysk. Därför förlåter jag er.

Elisabeth Nej, jag är italienska.

Eichmann Då borde ni vara solidarisk med Mussolini, som gjorde ert land till ett imperium.

Elisabeth Som god italienska är jag inte solidarisk med någon politiker i Italien utan med påven. Även han hjälper er att förlora kriget.

Eichmann (behärskar sig, bugar sig avmätt) God natt, baronessa. Jag ville bara göra det känt för er och era vänner att jag är tillbaka i Budapest och ämnar fullborda min mission. *(avlägsnar sig)*

Elisabeth (utom hörhåll för honom) Gå och häng dig i WC-stolen, ditt förbannade ashål.

Brown Hoppas att han inte hörde er.

Elisabeth Hoppas att han hörde mig.

Brown Någonting säger mig att ni är just den person som Raoul Wallenberg behöver.

Elisabeth Jag är medveten om att det är det jag är. Det var därför jag kom hit. Tror du jag annars hade riskerat att bli nersmittad av en sådan pesthålas utdunster som Eichmanns och hans lyckligtvis döende tredje rikes?

Brown Jag beundrar er, baronessa.

Elisabeth Och jag beundrar Raoul Wallenberg.

Eichmann (till Miss Arizona) Vad gör baronessan Kemeny här?

Arizona Jag vet inte. Hon har aldrig varit här förut.

Eichmann Har hon träffat någon?

Arizona Bara den där Wallenberg.

Eichmann Jag trodde Wallenberg hade avslutat sitt jobb och rest hem.

Arizona Han envisas med att stanna kvar.

Eichmann Då är han dummare än jag trodde.

Arizona Ryssarna är redan inne i Ungern. Tänker ni göra Ungern till ett slagfält?

Eichmann Vi kommer att göra Budapest till Tysklands sista starka fäste i öster, och vi kommer att försvara det till sista man, om så varenda bro och hus i staden måste sprängas. Och vi överger inte Budapest förrän vi skickat den sista ungerska juden till Auschwitz.

Arizona Ni lär få hela Budapest emot er.

Eichmann I så fall expedierar vi hela Budapest.

Arizona Tror ni ännu att ni kan vinna kriget?

Eichmann Vi tror ingenting. Vi vet att vi kommer att vinna, även om vi skulle förlora kriget.

Arizona Vad betyder det?

Eichmann Vi kommer alltid tillbaka, fräulein. Tyskarna kommer alltid tillbaka. Nederlag ingår helt enkelt inte i deras planer, och om något går fel försöker de igen. Så enkelt är det. Godnatt, miss Arizona. *(reser sig och går.)*

Arizona Den skiten vill alltså till och med offra min nattklubb. Det tillåter jag aldrig. *(går till baronessan)* Baronessa, när ni träffar Wallenberg så säg honom, att jag kan hjälpa honom med att organisera partisaner, gerillagrupper mot tyskarna och ryska kontakter.

Elisabeth Vi kvinnor måste hålla ihop mot slaktarna.

Arizona Men slaktarna kommer att försöka göra köttfärs av hela ungerska folket och en ruinhög av huvudstaden. Hälsa Wallenberg det.

Elisabeth Det ska jag göra, madame Arizona.

Arizona Miss Arizona.

Elisabeth Du förtjänar en lika god titel som jag, kompis.
(reser sig och går med Brown.)

Arizona Det ska bli kul, det här, att hjälpa tyskarna bita i gräset ordentligt och för gott. (*reser sig, går upp på scen och framför "Stormy Weather" till ackompanjering av ett ostämt piano.*)

Eichmann (*visar sig vid sidan av scenen med några SS-kamrater*)

Det är verkligen stormigt väder, madame Arizona, för Ungern, för Tyskland och för världen, men alla tycks njuta av det. Vi njuter av att försöka det hopplösa företaget att en gång för alla befria världen från allt förnedrande judiskt inflytande och går gärna under med hela Tyskland för detta vanvettiga men heroiska försök, ni njuter av att försöka slita Ungern ur våra händer och går gärna under med hela Ungern i försöket, och Raoul Wallenberg njuter av att försöka rädda några få stackars förtryckta judar ur de blodiga tyska slaktarnas händer och går gärna under med sitt liv och sin karriär i försöket. Alla kastar vi oss ut i en avgrund av sanslös politisk hasard och njuter av det och räknar inte ens med någon vinst. Det är spelet som driver oss, den förnuftsvidriga helsatsningen, den febrila dårskapen för dårskapens egen skull, som även prinsessan Elisabeth Kemeny vanvettigt satsar allt för att ge sig i kast med bara för att få distans till det mest misslyckade tänkbara av alla äktenskap med en falsk baron som bara gift sig med henne för hennes pengar. Och baronen tror att han kan avlösa och efterträda den senildemente Horthy och uppträder därför gärna som narr i en marionettregering som bara är till för att leda Ungern åt helvete för tyskarnas höga nöjes skull. Låt oss alla njuta av det stormiga vädret så länge det varar.

en SS-man Herr Obersturmbannführer, det har meddelats på ungerska radion att judarna kommer att återfå alla sina medborgerliga rättigheter och att de inte kommer att tvångsrekryteras för nödvändiga vägarbeten längre.

Eichmann Jag vet. Det är baronessan Kemeny som framtvingat denna kungörelse genom utpressning. Och hon skriver själv ut egna skyddspass åt judar. Men vi kan ingenting göra, för hon är kvinna och gift med landets utrikesminister i vår egen marionettregering.

SS-man 2 Men även baron Kemeny har låtit meddela att de falska skyddspassen måste respekteras.

Eichmann Jag vet. Det är Raoul Wallenberg som framtvingat dessa eftergifter genom utpressning. Baronen tror det är viktigt att hans regering blir erkänd av neutralstaterna Schweiz och Sverige, och den där svensken har övertygat honom om att den aldrig blir erkänd om inte skyddspassen respekteras. Det är på tiden att vi gör något åt den där svensken Raoul Wallenberg, mina herrar. (*Herrarna drar sig ut mot nästa scen, vridscenen visar ett luxuöst rum i Hotel Imperial med guld och stucko o.d.*)

SS-man 3 Vore det inte enklast att bara låta honom försvinna i Donau?

Eichmann Det går inte an att låta en tysk döda honom. Vi har ju ungerska marionetter. Ge en pilkorsare orden. De är dumma nog att lyda vilka order som helst, och så får ungrarna skulden.

2 Likväl är Raoul Wallenberg en diplomat med diplomatpass.

Eichmann Det gäller bara till årsslutet.

2 Men det gäller än så länge. Hur vore det om ni helt enkelt skulle försöka tala honom till rätta?

1 Ni behärskar ju övertygandets konst, herr Obersturmbannführer.

Eichmann Ni har rätt. Det är värt ett försök. Om herr Wallenberg är mänsklig låter han sig skrämmas. Hämta hit honom.

(*vråker sig i en fåtölj och röker. SS-männen går ut. Raoul kommer in med hatten på.*)

Eichmann Välkommen, herr Wallenberg!

Raoul Jag är faktiskt glad över att ni ville träffa mig, så att vi kan prata igenom saker och ting.

Eichmann Slå er ner. Ta er en cigarr.

Raoul Tack, jag röker inte.

Eichmann Men det gör jag. (*bolmar*) Vi vet allt om er, herr Wallenberg. Vi känner till ert bedrägliga spel. Ni är en förbannad juderövslickare som låtit er köpas av Roosevelt till att komma hit bara för att sabotera min perfekta rörelse! Och vi vet allt om er fars kusin, den själv gode Jacob Wallenberg, som försökt åvägabringa Führerns och Tredje Rikets fall med att konspirera tillsammans med den förrädaren Karl Goerdeler i Leipzig, som nu är hängd tillsammans med alla de andra männen bakom det fiaskoartade attentatet den 20 juli!

Raoul Om jag inte missminner mig var ni själv och en hel del av SS med på noterna den 20 juli.

Eichmann Ni missminner er fel! Führern lever! Och vi måste lyda honom! Han är perfekt! Han är ofelbar! Tyskland kommer att vinna kriget! Men för att kunna vinna det måste vi utrota alla judar! Och då får inte sådana fräcka neutrala utläningar som ni komma hit och sabotera oss! Res hem, herr Wallenberg, eller det blir er död!

Raoul Är det det ni har bett mig komma hit för att höra?

Eichmann Vi har tillräckligt med bevis för ert samarbete med Jacob Wallenberg för att arresteras er. Vi kan utvisa er när som helst, och det är kanske bäst för er att vi gör det.

Raoul Nåväl, jag erkänner att min fars kusin Jacob Wallenberg är fiende till nazismen. Men än sen? Vad har det att göra med mig? Att jag är hans släkting gör mig inte medskyldig till hans gärningar.

Eichmann Vi vet även, herr Raoul Wallenberg, att er egen mormor var kvartsjudinna.

Raoul Det gör mig visst till sextondelsjude. Var inte Adolf Hitlers farfar heljude? Och hur var det med Reynhard Heydrich?

Eichmann Vart vill ni komma?

Raoul Vi vet båda, herr Eichmann, att allt sådant där tjat bara är trams. Vi är klokare än att befatta oss med meningslösa spekulationer. Jag är här för att göra affärer. Och ni har bjudit hit mig för att tjäna på mig, för ni vet, att jag har tillgång till mycket pengar. Och ni vet att ni kommer att behöva mycket pengar för att kunna fly till Sydamerika när ryssarna har intagit Budapest.

Eichmann Herr Wallenberg, vi känner båda varandra alltför väl.

Raoul Så låt oss hålla oss till saken och inte begå några misstag. Vilmosh! (*Raouls chaufför kommer in.*) Hämta en flaska whisky och en limpa cigaretter från bilen. Eichmann och jag ska prata affärer. (*Chauffören går.*)

Eichmann (*något blidare*) Herr Wallenberg, jag har aldrig haft något personligt emot er. Tvärtom. Egentligen sympatiserar jag med er och vill jag gärna göra vad jag kan för att rädda er. För sjuhundrafemtiotusen schweizerfranc kan jag ge er ett tåg för er och alla era skyddspassjudar och fri lejd genom Tyskland hem till Sverige. Vad sägs? Det är ett generöst och välmenat anbud. (*Vilmosh kommer med whiskyn och cigaretterna.*)

Raoul Cigaretterna är för herr Eichmann. Öppna flaskan åt oss, Vilmosh. Jag tvivlar inte på er egentligen goda vilja, herr Eichmann, men vad har jag för garantier?

Eichmann Himmlers egen signatur. Han är mycket mån om neutrala vänner och öppen kommunikation med väst.

Raoul Ni kanske en dag måste fly, herr Eichmann, men jag kan inte fly. Antag att jag tar ert tåg med mina judar och att vi kommer helbrägda fram till Sverige. Det skulle vara en flykt. Och ni skulle sedan inte ha några hinder kvar för att internera och avrätta Budapests återstående hundra tusen judar, ty jag skulle inte finnas kvar att skydda dem. Ni försöker locka mig till flykt från mitt ansvar, herr Eichmann.

Eichmann Ni är hopplös i er naiva godhet. Jag trodde ni kunde göra affärer.

Raoul I olikhet med er nazister kan jag inte kompromissa med mitt samvete.

Eichmann Tänk i alla fall på saken. Anbudet står fast.

Raoul Ni tror att jag kan ändra mig?

Eichmann Saker kan inträffa som får er att ändra er.

Raoul (*reser sig*) God natt, herr Eichmann.

Eichmann Ni är alltid välkommen tillbaka, herr Wallenberg. Det skulle vara ett nöje att få igenom den här affären med er, fastän det tyvärr skulle bli den sista. Men den skulle bli framgångsrik, och ni skulle inte ångra den.

Raoul Jag lovar att tänka på saken. God natt. (*går*)

Eichmann (*ensam och röker*) Han är en idiot om han stannar kvar. Om inte vi eller pilkorsarna tar honom gör ryssarna det.

Akt III scen 1. Tegelbruket i Békásmegyer.

Raoul och Karl Lutz går energiskt.

Karl Lutz Du spelar ett ständigt högre spel, Raoul, med livet som insats och utan någon vinst.

Raoul Samvetet är min vinst, Karl. Om jag inte gjorde detta skulle mitt samvete döda mig.

Lutz Men är du själv medveten om hur många du involverar med ditt ständiga större risktagande?

Raoul Hundratusen liv står på spel. Vad vi än gör kommer merparten av dem att bli mördade. Vi riskerar inte våra liv. Vad betyder då ett maximalt risktagande, om vi kan rädda åtminstone tio tusen av dessa hundra tusen?

Lutz Ditt resonemang är förvånansvärt matematiskt och sakligt.

Raoul Och vad tror du jag gör under alla mina sömnlösa nätter? Räknar får? Nej, jag tvivlar på min uppgift. Och ju mer jag tvivlar på den, i desto klarare ljus ser jag min egen feghet, och desto större risker finner jag det rimligt att ta.

Lutz Jag är med dig. (*De möter beväpnade pilkorsare.*)

pilkorsare 1 Nu är bråkmakaren här igen.

2 En vacker dag blir han skjuten bakifrån mellan skulderbladen.

3 För er egen skull, herr Wallenberg, ge er av!

2 Gå hem! Ni har ingenting här att göra!

Raoul Ni har fel. Vi har alltför mycket här att göra. Ni har bortfört tio tusen judar hit för att tvinga dem till dödligt slavarbete. Vi har kommit hit med läkare och matförråd för att de inte ska dö. Öppna spärren!

1 Vi har ingen order uppifrån.

Raoul Då ger jag den ordern!

Lutz Ni har inget val, mina vänner. Ni kan inte låta tio tusen människor frysa ihjäl utan vatten och mat inför bar himmel. Ni kan inte stoppa Röda Korset.

Raoul (*tar fram sin megafon och ropar ut mot publiken*) Vänner! Vi är här med vatten och mat och läkarvård för alla som behöver! Så fort vi kan skall vi föra alla som har våra skyddspass tillbaka till Budapest!

1 (*riktar sin kulspruta mot Raoul*) Över min döda kropp! Ge dig av eller jag skjuter, din eländige bråkmakare!

Raoul Skjut om du vågar, din erbarmlige fjant. Du vet mycket väl att det är olagligt att behandla folk som ni gör här.

1 Det är på order av Eichmann!

Raoul Eichmann är en eländig tysk som ockuperar ditt land utan ditt folks samtycke! Är du en medlöpare till de tyska förtryckarna av ditt land?

Lutz Här kommer hjälpsändningen.

(*Läkare och sjuksköterskor kommer intågandes med mediciner och förråd.*)

Raoul (*ut mot publiken, med sin megafon*) Alla ni som har svenska skyddspass ställer er här. Ni som har schweiziska formerar er där i hörnet. Röda Korsets skyddspass hitåt, Portugals där borta och Vatikanens där längs väggen....

(*Det uppstår tumult i publiken när en massa judar börjar springa omkring i olika riktningar för att ställa sig i rätt ordning, och många trängs för att komma upp på scenen.*)

jude 1 Vi blir behandlade som människor! Vi blir behandlade som människor!
2 Där ser ni! Vi är inga djur!
3 Vi måste leva för att visa att vi är människor!
4 (en mor med ett spädbarn) Även om jag dör måste du överleva.
5 Vi slipper Auschwitz! Vi slipper Auschwitz!
6 Varför kan amerikanerna aldrig bomba sönder Auschwitz när de bombar sönder hela Tyskland?
7 Det har jag också länge undrat.
flera pilkorsare (förgäves) Ordning! Ordning!
Raoul (till en polis) Jag har tillåtelse att ta med mig fem hundra kvinnor till de svenska husen i Budapest genast. *(övernärklar en sedelbunt åt honom.)*
polisen (bläddrar sedlarna) Era papper verkar vara i sin ordning.
pilkorsare 3 Du verkar förgäves, Wallenberg. Även om du räddar tusen judar om dagen härifrån, så för vi bort två tusen om dagen till arbetslägren vid gränsen och samlar vi hit nya tre tusen. Du har ingen chans.
Raoul Nej, min vän. Det är alla ni som aldrig gör något åt saken som inte har en chans inför evigheten. Ni försitter er chans. Jag tar den. Därför kan jag bara vinna.
3 Du blir skjuten en dag.
Raoul Du löper större risk därvidlag än jag. Du hör till busarna och förtryckarna, men jag ställer mig på de oskyldiga offrens sida. Vem har rätt?
3 Ingen har rätt, för kriget behärskar världen. Våldet regerar, och det kan varken du eller jag göra något åt.
Raoul Därför fortsätter våldet att regera. Men jag försöker motverka det. Om alla följde min väg skulle freden segra, och det är vad alla egentligen vill. Lagg ner din kulspruta, lägg av din uniform och följ mig, innan du blir skjuten av en partisan eller tysk.
3 Jag tror banne mig du har rätt. *(avviker)*
Raoul Ett rötägg mindre, en kulspruta mindre, en mördare mindre och en förtryckare mindre i världen. Och allt jag behövde göra var att skala av honom hans omänsklighet.
Lutz Om vi håller på så här i några dagar till kommer hela Eichmanns judedödsmarsch att komma av sig.
Raoul Därför måste vi hålla på i några dagar till.
Lutz Tror du Eichmann ger sig?
Raoul Nej. Men det gör inte vi heller. Och ungrarna står på vår sida.
Lutz Jag hoppas du har rätt.
Raoul Endast mänsklighetens fiender kan vara emot oss, Karl. Och de håller på att besegras. Ryssarna står bara en mil utanför Budapest.
Lutz Underskatta inte tyskarna, Raoul. De ger sig aldrig.
Raoul Därför måste vi tvinga dem.
Lutz Jag antar att du har rätt.

Scen 2. Baron Kemenys hem.

(Det ringer på dörren. Baronessan gör entré och öppnar.)

Müller Vad står på, baronessa?
Elisabeth Jag är glad att ni kunde komma. Något ytterst otrevligt har hänt. Men kom för all del in. Jag har mycket att berätta.
Müller Har situationen ytterligare förvärrats?
Elisabeth Om den har. Hela regeringen har blivit galen. Och min man har smittats av den.
Müller (slår sig ner) Berätta.
(Hon ska precis börja när plötsligt baronen kommer hem. Båda blir förskräckta.)

baronen Vad vill detta säga? Vad gör ni här, Karl Müller?

Müller Jag råkade ha vägarna förbi och ville bara se till att allt var väl med er hustru.

baronen Har ni gjort fler sådana artighetsvisiter?

Müller Nej, detta var den första. Er hustru har aldrig tidigare försummat att komma till sitt arbete på vårt kontor.

baronen Jag förstår. Jag är faktiskt glad att ni är här just när jag råkade komma förbi. Jag har nämligen något viktigt att säga er.

Müller Jag står till ert förfogande.

baronen Jag har förstått att du och min hustru båda är intrasslade i den stora Wallenbergshärvan. I månader har han kört med mig och med inrikesministeriet. Hans svenska skyddspass är alla förfalskningar utan någon internationell giltighet. Det är slut nu med hans bedrägerier.

Müller Då blir inte er regering erkänd av den svenska.

baronen Det var just dit jag ville komma. Hälsa din vän Wallenberg, att om hans regering inte erkänner vår regering inom tre dagar kommer alla svenska skyddspass att anses som ogiltiga. Samma uttmatum har ställts till representanterna för Schweiz, Spanien, Portugal och Vatikanen.

Elisabeth Men det är ju absurt, Gabor. Ingen regering hinner bli klar med ett erkännande av en annan på tre dagar. Du vet ju hur mycket byråkrati som krävs för ett sådant beslut.

baronen Det hjälps inte! Tre dagar! Sedan får tyskarna alla sina ungerska judar!

Elisabeth Du menar att de alla blir dränkta i Donau.

baronen Nej, de marscheras till vägarbetena vid gränsen.

Elisabeth Det är samma sak. De dör på vägen.

baronen Bara en del.

Elisabeth Bara tiotusentals.

Müller Herr baron, jag är chockerad av att få höra något sådant från en medlem av Ungerns mest berömda hertigluga familj, i synnerhet en dag som idag, när ni hellre borde fira er framtida sons moders födelsedag.

baronen (överrumplad) För Guds skull... tusen tack, min vän... jag hade alldeles glömt bort... hur kunde jag? Stackars min Lisa! Och jag som genast måste tillbaka till kabinettet! Och jag har inte ens en födelsedagspresent åt dig, min älskade vän! (plötsligt hur öm som helst.)

Müller Herr baron, jag står till er tjänst. Säg mig bara vad jag skall köpa, och jag grejar vad som helst.

baronen Min käre vän, du är min räddande ängel! Köp vad som helst! Jag ger dig fria händer! Kom till mig i ministeriet sedan, så får jag nöjet att i kväll överraska min älskade hustru med ditt goda val!

Müller Ska bli mig ett nöje, herr baron.

baronen Nu måste jag gå. (reser sig för att jäkta vidare.)

Elisabeth Du glömmer en sak, Gabor.

baronen Vad då, min älskade? Vad har jag mera glömt utom dig? Kan jag ha gjort mig skyldig till någon värre glömska?

Elisabeth Sveriges regering kan inte erkänna Ungerns på kommando och bara på tre dagar. Du måste ge Wallenberg en större marginal.

baronen Omöjligt.

Elisabeth Då får vi även Schweiz och Portugal och Spanien emot oss och dålig press utomlands.

baronen Du har kanske rätt. Du har alltid rätt. Nåväl, Karl, säg honom att deadline är om två veckor.

Elisabeth En månad.

baronen 15 december! Det är för sent! Då kan ryssarna redan vara här!

Elisabeth Ingen regering i världen kan erkänna en annan på mindre än en månad. Diplomater är tröga, Gabor.

baronen Vi har inte tid med tröghet! Vi kan inte vänta en hel månad! Tyskarna sticker oss där bak med nålar! Rör vi inte på oss blir det spjut!

Elisabeth Sedan när ger ungrarna efter för utländsk utpressning?

baronen Du har rätt, min älskade. Vi måste vara fasta! Vad föreslår du?

Elisabeth Årsskiftet. Ge judarna en frist till årsskiftet.

baronen Vill du då avsluta min karriär? Vill du då få mig fockad? Vill du sabotera hela Ungerns regering?

Elisabeth Nej, bara den kloakpedanten Eichmann.

baronen Du har rätt. Han är inte mer än en pedantisk kloakrensare. Men vi kan omöjligt vänta till den 15 december. Det måste bli tidigare.
(*Elisabeth och Müller utbyter blickar medan baronen tänker så det knakar.*)

baronen Müller, min vän, säg Wallenberg, att han får en deadline den 14 december. Men det är den sista deadline han får! Är det förstått?

Müller Fullkomligt, herr baron.

baronen Bra. Jag litar på dig. Och sköt om det där, du vet, (*blinkar med ögat.*)(*kysser sin hustru.*) Farväl, min älskade. Vi ses i kväll, och då har jag med mig ditt livs överraskning.

Elisabeth Vad kan det vara?

baronen Du får se. (*blinkar med ögat åt henne. Blinkar en gång till åt Müller. Går.*)

Müller Tror ni han kan få regeringen att gå med på det?

Elisabeth Ungrarna går med på vad som helst om det bara retar tyskarna. Jag är mera rädd för tyskarna än för alla dessa vilt mördande ungerska pilkorsare, som bara kör på och tutar utan att tänka sig för. Men tyskarnas grymhet är överlagd och metodisk.

Müller Så denna frist på en månad kan gå igenom?

Elisabeth Ja, så vitt det angår ungrarna. Men tyskarna kommer inte att gå med på det.

Müller Så allt beror på när ryssarna hinner inta Budapest.

Elisabeth Ja. När Wallenberg inte längre kan rädda er mot tyskarna blir ryssarna ert enda hopp.

Müller God natt, baronessa. Jag måste ut och inhandla en födelsedagspresent åt er make.

Elisabeth Välkommen tillbaka, Müller, när som helst. Och hälsa Wallenberg att jag sviker honom aldrig.

Müller Det ska bli mig ett nöje, madame.

Scen 3. Hegyeshalom. (*Pilkorsare driver judar längs vintervägen.*)

pilkorsare 1 På med er, era förbannade kräk!

2 Det här är värre än att vara boskapsfösare.

3 Du sa det.

4 Men vi har inget val. Hela Ungern kryper för Eichmann. Om vi inte driver judarna in i döden blir vi själva drivna in i döden.

1 På med er, era förbannade fän och slöföckar! Vi har inte hela dagen på oss!

jude 1 Låt mig få dö!

pilkorsare 1 Som du vill. (*skjuter honom.*)

jude 2 Hur många av oss tror du kommer fram till Hegyeshalom? Och hur många tror du överlever Eichmanns vägarbeten?

jude 3 Inte en enda.

2 Då tror du som jag.

3 Vi kan lika gärna lägga oss ner i diket och dö med detsamma.

2 Det tycks de flesta av oss föredra att göra.

3 Lik kantar hela vägen från Budapest till Hedyeshalom, men när ryssarna når hit kommer ingen att tala om för dem att alla liken bara är av judar.

2 Och till dess hinner liken försvinna, uppättna av kråkor och skingrade för vinden.

3 Hela vårt folk försvinner spårlöst ut i ett tomt svart hål, och ingen av oss kommer ens att kunna vittna om saken.

2 Hur kan vår Gud vara så ond?

3 Det är det vi har frågat ända sedan Jobs dagar.

2 Och vi har aldrig fått något svar.

3 Och lär aldrig få det heller.

2 Kanske på andra sidan döden?

3 Om du tror det är du en extrem optimist.

pilkorsare 1 På med er, era förbannade fähundar och slashesar! Tror ni vi är till för att dadda er?

jude 4 Nej, det tror vi inte.

pilkorsare 1 Hur sa? Säg om det där om du vågar!

jude 4 Nej, det tror vi inte.

pilkorsare 2 Vad är det du inte tror, din fähund?

pilkorsare 3 Bry dig inte om honom.

pilkorsare 2 Jag vill bara veta vad fan han menar egentligen.

pilkorsare 4 Vad fan bryr du dig om det?

jude 3 Vad han menade var att han inte trodde att ni var till för att dadda oss.

pilkorsare 2 Och varför skulle vi vara till för att dadda er, era dönickar?

jude 4 Det var han som frågade om vi trodde att ni var till för att dadda oss. Det var inte vi som trodde det.

pilkorsare 2 Så ni tror inte vi är till för att dadda er?

jude 4 Nej, vi tror inte att ni är till för att dadda oss.

pilkorsare 2 Fräck är du också! Hur vågar du tala till mig, din svinlort?

jude 4 Ni formligen bad oss.

jude 3 Bry dig inte om honom. De vill bara provocera oss.

pilkorsare 1 Vem provocerar vem här kanske, va?

jude 4 Om ni känner er provocerade är det inte vårt fel.

pilkorsare 1 Vet hut, karl! Ingen har bett dig vara uppkäftig!

jude 4 Ingen är uppkäftig. Jag bara besvarade er sakliga fråga.

pilkorsare 1 Håll käften, din luspudel! Ett ord till och du är död!

jude 4 Jag har inte sagt något.

pilkorsare 1 Jag varnade dig! (*pepprar ihjäl honom med sin kulspruta*)
(*ser sig vilt omkring bland judarna*) Fler som vågar sticka upp? (*Ingen jude säger något mer.*)

(*Raouls bil kommer in på scenen. Ut stiger Raoul, Per Anger, chauffören Langfelder och Johnny Moser, en blond och blåögd jude.*)

Raoul Har du någonsin upplevat något värre?

Per Anger Nej, faktiskt inte.

pilkorsare 1 Stopp! Vad vill ni?

Raoul Diplomater från svenska legationen. Här är våra papper. Åtskilliga judar här har svenska pass. Ni måste låta oss sortera ut dem.

pilkorsare 1 (till 2) Vad tror du om saken?

2 (inspekterar Raouls papper) Pappren är äkta.

1 Men hur kan judar ha svenska pass?

Raoul Därför att de är svenska medborgare. Och ni har fört dem hit i trots mot er egen regerings dekret.

pilkorsare 2 Vi måste låta honom komma fram.

Raoul (hoppas upp på en boskapsvagn, till judarna) Finns det någon av er som har förlorat sina svenska skyddspass?

(Judarna toekar först innan någon fattar.)

en jude (sträcker upp handen) Ja!

(Genast sträcker fler och fler upp handen och ropar: "Ja! Jag! Här!" osv.)

(Raoul börjar genast dela ut skyddspass till de uppsträckta händerna medan han springer längs godsvagnens tak.)

pilkorsare 1 Det är en kupp.

2 Men han är smart.

1 Det här kan vi inte tolerera. (skjuter i luften. Fler och fler judar sträcker upp sina händer och ropar "Ja!" och väller fram även från publiken.)

(Per Anger, Langfelder och Moser ingriper med en grupp ungerska soldater.)

Raoul (hoppas ner från taket) Vi är i vår fulla rätt! Ni har ingen rätt att stoppa oss!

Per Anger Dessa soldater är underställda regeringen och här för att skydda oss. Ni kan inte motsätta er den ungerska regeringens auktoritet.

pilkorsare 2 Han måste få som han vill.

pilkorsare 1 Vad är det ni vill egentligen?

Raoul Ni måste låta oss ta hand om judar med svenska pass, judar som förlorat sina svenska pass och judar som blev bortförda innan de hann få sina svenska pass. Våra svenska pass för judarna är godkända av er regering.

pilkorsare 2 Låt honom få som han vill. Han befriar ju oss från plikten att mörda folk i onödan.

pilkorsare 1 Nåväl, men ni har väl något register över alla era svenska judar?

Raoul Javisst! (tar fram en portfölj och öppnar en journal)

Vi har skyddspass åt följande personer. (låtsas läsa högt innantill)

Bela... Isztvan...Ferenc... Erszebet... Zsazsa... Zsuzsi... Lajos... Miklos...

(för varje namn stiger dussintals judar fram och får skyddspass.)

Per Anger (för varje person) Kan jag få hela namnet, tack. (Vederbörande ger det, och Per Anger skriver genast ut det i passet och Raoul i journalen.)

pilkorsare 1 Vad är väl detta? Kan vi finna oss i detta?

2 Det verkar vara lagligt.

1 Men han läser ju bara upp förnamnen! Han kan inte efternamnen! Det är ju rena bluffen!

3 Låt honom hållas, så slipper vi en del av dem vi annars måste döda, så får han ansvaret för hur dom dör i stället.

1 Men det är orättvist!

Raoul Inte alls, min vän, det är höjden av rättvisa, ty vi dömer oskyldiga till livet. Här, min vän, (lämnar ut ett pass,) beklagar att du inte hann i tid till legationen. (till nästa) Så det var här du var! Eftersom du inte kom måste vi föra passet till dig. (till pilkorsaren) Se själv! Här är den här mannens pass, men ni förde bort honom innan vi kunde leverera det. (ropar till judarna) Vilka av er har förlorat sina pass?

Moser (i lönn, bland judarna) Räck upp era händer! Räck upp era händer!

(Många gör så.)

Raoul (till nästa) Aha, där är du! Vi har letat länge efter dig! (till nästa) Nämen har du åkt fast utan pass nu igen? (till nästa) Men dig gav jag ju ett pass för bara några dagar sen! Se nu till att du inte förlorar detta! (går omkring bland alla dem som har vågat räcka upp sina händer) Jag vill gärna rädda er alla, men ni får förlåta mig att jag bara kan rädda ett fåtal och att jag då måste ta hand om de yngsta, för vi har en hel framtid att rädda.

(till Per Anger) Se till att truckarna lossar allt de har med sig. Dem vi inte kan rädda nu kan då åtminstone äta sig mätta.

pilkorsare 1 Nu räcker det! Inga fler fänigheter här! Ge er av innan vi skjuter ner er med judarna!

Raoul Har ni aldrig varit rädd för att bli skjuten själv, min vän, av till exempel en ryss eller en slagen landsman?

1 Dra åt helvete, din förbannade utböling!

Per Anger Det börjar bli dags att vi ger oss av.

Raoul Hur många har vi lyckats rädda?

Per Anger Åtminstone tre hundra.

Raoul Här är väl cirka tre tusen. Det här är bara början, Per. Vi måste komma tillbaka i morgon.

Langfelder Hela vägen till Budapest är full med vandrande döende judar och kantad med deras anhörigas lik.

Raoul Jag vet. Men det var viktigast att vi kom hit först. Längs vägen kan de ännu fly, men här vid gränsen väntar bara döden. Kom. Låt oss gå innan pilkorsarna skickar oss till Auschwitz. Kanske vi kan rädda några tusen på vägen hem. (*till pilkorsarna*) Vi drar oss tillbaka för idag, mina herrar, men vi kommer tillbaka! Och regeringen skall informeras om att ni motarbetar dess dekret! (*går in i bilen med de andra, och den lämnar scenen.*)

pilkorsare 2 Det var åtminstone en man med ansvar.

3 Jag önskar han kunde ha befriat oss från alla dessa olyckliga döende liv.

2 Oroa dig inte. Han kommer ju tillbaka.

1 Seså, rör på påkarna! In i godsvagnarna med er! Tåget går!
(*kör med judarna och föser in dem i godsvagnen med våld medan ridån faller.*)

Scen 4. En bankett hos Eichmann.

Bara militärer och SS-officerare.

General Winkelmann (reser sig och höjer sitt glas) Hjärtligaste gratulationer, herr Obersturmbannführer! Jag har aldrig sett på maken! Ni har överträffat er själva! 50,000 judar mindre i Ungern på bara tre veckor! Och vi behövde inte ens transportera dem! De gick hela vägen till gränsen av sig själva!

Eichmann Det har vi vårt goda samarbete med den nya lagliga ungerska regeringen att tacka för.

Veesenmayer (reser sig) Den där gamle dåren Horthy höll allt på att lura oss! När han stoppade tågen fanns det 225,000 judar kvar i Ungern. Men vi har lurat honom! Nu är det bara 175,000 kvar!

Eichmann Äras den som äras bör. Utan pilkorsarnas välsignade brutala metoder hade vi aldrig fått iväg det oformliga patrascket till gränsen.

Endre (reser sig) Som ungrare är det en ära för oss att få samarbeta med er, herr Obersturmbannführer, i den lyckliga lösningen av judefrågan. Men 175,000 judar finns kvar. Hur tänker ni åtgärda dem? De allierade har bombat sönder vägar och järnvägar, och det finns nästan bara kvinnor kvar. Tänker ni tvinga även dem att marschera till gränsen?

Eichmann Inte vi, minister Endre. Ni får den tacksamma uppgiften.

Endre Med all respekt, herr Obersturmbannführer, men det går inte.

Eichmann Hur sa? Jag måste ha hört fel.

Endre Det går inte.

Eichmann Förklara er.

Endre Premiärminister Szalasi har kungjort idag att inga fler judar får marschera till gränsen. De får bara transporteras med lastbilar eller tåg.

Eichmann Har då premiärministern blivit vansinnig?

Endre Inte alls. Men han har lyssnat till protester och rapporter från de neutrala beskickningarnas representanter.

Eichmann Och vad för lögn har de totat i honom?

Endre Skräckuppgifter om lik i drivor och massor längs hela vägen från Budapest till Hegyeshalom.

Eichmann (viftar bort) Jag har själv inspekterat hela vägen från Budapest till Hedyeshalom. Ett eller två lik. Än sen? Vacklande judar, som om de druckit för mycket. Än sen?

Endre Premiärministerns ord står fast. Judar får endast transporteras till gränsen med lastbilar och tåg.

Eichmann Men ni vet ju att det är absurt. Det måste också premiärministern veta. Järnvägen bombas sönder på nytt varje dag. Inga reparationer hjälper. Och vi har inga lastbilar längre. Vi måste låta kvinnorna marschera.

Endre Även de gamla? Även barnen?

Eichmann Finns det något alternativ? Minister Endre, detta munhugg är meningslöst. Ni måste ju inse att kvoterna måste uppfyllas.

Endre Inte på det sättet.

Eichmann Men statistiken, minister Endre! Vi måste ju leva upp till statistiken!

(Några höga SS-officerer bryter plötsligt in.)

Hoess Herr Obersturmbannführer Eichmann?

Eichmann (reser sig) Jawohl, herr General! Heil Hitler!

Hoess Heil Hitler! Ni har misslyckats, herr Obersturmbannführer!

Eichmann Inte alls. Jag har alltid lyckats. Jag har alltid hållit mig strikt till statistiken och uppfyllt dess strängaste krav.

Hoess Ni har misslyckats! Jag behöver arbetare till de svåra vägarbetena i Österrike! Ni skickar mig gubbar och kvinnor och barn som inte ens kan hålla i en spade! Och när de kommer fram till gränsen är de så trötta att de bara orkar dö! Vad är det för fasoner? Jag behöver friska män på under 40 år!

Eichmann Med all respekt, herr Obersturmbannführer och general, men några sådana judar finns inte längre. De har tagit slut.

Hoess Vad menar ni med att de har tagit slut? Har ni förbrukat dem? Vad har de då använts till?

Eichmann De flesta skickades till Auschwitz som farliga för rikets säkerhet om de fick leva.

Hoess Så ni har spolat all denna arbetskraft utan att ens använda den.

Eichmann Nej, jag har bara lytt order.

Hoess Nåväl, jag accepterar att de har tagit slut. Men varför skickar ni mig då gubbar och kvinnor och barn som bara orkar dö?

Eichmann Därför att sådana finns det i överflöd.

Hoess Men de kan inte arbeta!

Eichmann Det är deras bekymmer.

Hoess Nej, det är mitt bekymmer, och det är ni som ger mig det!

Eichmann Med all respekt, men jag har order att skicka alla judar över till er gräns.

Hoess Men ni lyder ju inte order! Ni skickar dem inte! Ni låter dem marschera ihjäl sig och det utan skor på fötterna, så att de fryser fast i ispölnarna på vägen!

Eichmann Med all respekt, men vi har ont om transportmedel.

Hoess Varför reparerar ni inte järnvägen?

Eichmann Det har vi gjort ett antal gånger, men den förstörs varje gång på nytt.

Hoess Men sluta då för helvete med att skicka *mig* arbetsodugliga gubbar och kvinnor och barn! Skicka dem till Auschwitz i stället!

Eichmann De kan inte marschera till Auschwitz. Det är för långt, de känner inte vägen, och vi kan inte undvara personal till att eskortera dem hela vägen. Vi kan inte eskortera dem längre än till gränsen. Vår order är att skicka dem till gränsen, där det är er order att ta emot dem.

Hoess Nej, jag har inte sådana order! Jag har order att reparera vägarna med kvalificerad personal, det är arbetsföra unga män som slipper vara soldater, alltså judar!

Eichmann Men vi har order att skicka alla judar till er.

Hoess Skicka dem till Auschwitz! Skicka dem med bussar! Skicka dem med kärror! Skicka dem vart som helst men inte till mig!

Eichmann Vi kan bara skicka dem till er.

Hoess Men jag har inget koncentrationsläger att erbjuda dem!

Eichmann Vi kan inte skicka dem till något koncentrationsläger.

Hoess Varför?

Eichmann Med all respekt, men det går inte.

Hoess Varför går inte det då?

Eichmann Himmler har gett order om att alla koncentrationsläger skall avvecklas, nedmonteras och förstöras.

Hoess I så fall, herr Obersturmbannführer, har ni väl inget annat val än att själv ta hand om alla era judiska gubbar, kvinnor och barn som ni samlat ihop från hela Ungern för att betunga andra med. *(ger sig av i vrede med sin uppvaktning och smäller igen dörren efter sig.)*

Endre Jag beklagar, herr Obersturmbannführer, men ingen pilkorsare vill längre marschera en enda jude till gränsen.

Eichmann (ryter) Håll käften, din fispysande lakej! Ge er av allihop! Festen är över! *(sveper i vredesmod ner allt från bankettbordet)* Jag vill inte se er mer, era försoffade rövslickare och stjärthål! Försvinn!

(Alla försvinner i oordning och lämnar Eichmann ensam.)

Allt är den där Wallenbergs fel. Han har saboterat mig från början och med avsikt! Och nu har han definitivt förstört hela min statistik, den ohängde böveln! *(slår näven i bordet)* Men jag ska ge honom! Ännu har jag inte gett upp! Ännu kan jag hindra honom från att rädda fler judar, och ännu kan jag fullborda mitt pensum! 175,000 judar ska inte få komma undan! Om inte jag kan fullborda mitt arbete, så skall åtminstone ryssarna få veta allt om Wallenbergs alla affärer med mig, Himmler och SS.

Scen 5. Deli järnvägsstation i Budapest.

(Elisabeth ser sig ständigt oroligt omkring, sökande någon.)

Baron Kemeny Han kommer inte. Han är för upptagen.

Elisabeth Han måste komma.

Kemeny Du vet ju att han arbetar natt och dag med sina judar. Han förbränner sig själv i sina fåfänga försök. Igår var han ute och boxades med SS för att rädda några judar.

Elisabeth Det var många.

Kemeny Nåja, ett femtiotal.

Elisabeth Det var tre hundra.

Kemeny Var det så många?

Elisabeth De tillhörde hans egen arbetsbrigad. Han har 17,000 judar under sitt eget personliga beskydd och befäl med svenska pass. Nazisterna hade ingen rätt att ta dem.

Kemeny Nazisterna har ingen rätt att ta någonting. Men de tar allt ändå. Och sedan tar kommunisterna det som blir över.

Elisabeth Är det så illa?

Kemeny De tar oss även om vi inte skyndar oss.

Elisabeth Tåget väntar på oss. Han hinner ännu komma.

Kemeny Du är alltför engagerad i honom. Det är ditt fel alltihop. Om inte du blivit förtrollad av Wallenberg hade vi aldrig behövt lämna Ungern.

Elisabeth Och tror du då att kommunisterna skulle skona dig, nazisternas högra hand och fascisternas utrikesminister?

Kemeny Nej. Därför har jag valt att följa dig i din exil.

Elisabeth Om jag inte vore havande skulle jag lämna dig och följa Wallenberg.
Kemeny Så som du resonerar kan man nästan tro att barnet var hans.
Elisabeth Jag önskar det vore så. Tänk om det är så?
Kemeny Du gör mig galen. Men jag älskar dig. Jag väntar på dig i tåget. Du har all frihet i världen. Om du stannar här med Wallenberg och följer honom i hans undergång tänker jag inte vänta på dig. (*går*)
Elisabeth (för sig själv) Han måste komma! Han måste komma! Han måste ge mig möjlighet att förklara mig!
(Raoul kommer med en stor blomsterbukett.)
Raoul! Du har inte glömt mig!
Raoul Jag skulle aldrig förlåta mig själv om ni fick resa utan att jag bjudit er farväl, baronessa.
Elisabeth Det är så mycket vi ännu hade att tala om. Men tiden är knapp. Jag kan aldrig förlåta mig själv att jag måste svika dig och ditt arbete.
Raoul Ni har inget val, baronessa. Nazisterna skulle avrätta er om ni stannade kvar. Och det är jag som har komprometterat er.
Elisabeth Vad är detta för en värld, där det anses komprometterande och straffbart att göra det rätta och goda?
Raoul Det är den värld vi måste leva i, baronessa, ni och ert barn. Italien är redan räddat av de allierade. Ni finner en bättre värld där.
Elisabeth Och du?
Raoul Jag är svensk. Jag klarar mig alltid. Dessutom har jag pengar. Det är min livförsäkring. I all sin omänsklighet blir världen aldrig så dum att den tackar nej till pengar.
Elisabeth Jag ville så gärna stanna och fortsätta hjälpa er.
Raoul Ni måste tänka på ert barn.
Elisabeth Vårt barn, Raoul.
Raoul Vad säger ni?
Elisabeth Jag är du för dig, Raoul, och du är den enda man jag någonsin älskat. Min man gav mig mitt barn, men du gav mig kärlek och vänskap och en själ åt mitt barn. Jag skall uppfostra honom som om han var din.
Raoul (bedövad) Baronessa...
Elisabeth Säg inget nu. Jag vet. Du kan inte tillåta dig sentimentalitet. Du är gift med dina judar, och du måste lägga ner hela ditt liv på dem. Men kriget är snart slut, Raoul. Vi kan ses på nytt efter kriget.
Raoul Baronessa, jag skall leva för den möjligheten.
Elisabeth Gör så. (*en tågsignal bakom scenen.*)
Raoul Det är ert tåg, baronessa.
Elisabeth Jag vet, Raoul. Tack för blommorna. I min själ skall de leva med dig för evigt.
Raoul Farväl, baronessa.
Elisabeth Du måste återgå till dina judar.
Raoul Ja.
Elisabeth Jag är alltid med dig, Raoul.
Raoul Och jag med er, baronessa.
(En spontan men stillsam, försiktig omfamning. De kysser varandras kinder. Men till slut kysser Raoul henne på handen.)
Lycklig resa, baronessa.
Elisabeth Till efter kriget, Raoul. (*försvinner.*)
Raoul (tittar efter henne) Hon räddar åtminstone sig själv och sitt barn.
Livet går alltid vidare vem som än dör. Men något säger mig, att vi båda har funnit något av evigheten.
(vänder sig om och går.)

Akt IV scen 1. En SS-byrå hos Brigadeführer Grell.

en adjutant Herr Brigadeführer, en herr Wallenberg är här.

Grell Låt honom komma. Vi är inte rädda för honom längre. (*Adjutanten går.*)

Den enwise svensken har drivit Eichmann och hela SS-kåren vansinniga, men vi har besegrat honom. Han är bara en skällande hund utan tänder.

(*Raoul träder in.*) Ja, herr Wallenberg?

Raoul Jag är här för att protestera mot kränkningen av min diplomatiska immunitet.

Grell Herr Wallenberg, res hem, så slipper ni bli kränkt.

Raoul SS har trotsat den ungerska regeringens dekret och bortfört 17,000 judar som tillhörde en arbetsbrigad underställd den svenska legationens beskydd.

Grell Jag beklagar, herr Wallenberg, men inga falska pass kan längre skydda någon jude.

Raoul När jag protesterade hos kapten Dannecker drog han sin pistol mot mig och tvingade mig avlägsna mig från Jozsefvarosstationen. Man hotar inte en neutral diplomat med pistol.

Grell Herr Wallenberg, era kupper är välkända hos oss, och vi har vant oss vid dem. Vi går inte på dem längre. Kapten Dannecker handlade på Obersturmbannführer Eichmanns order. Ni är genomskådad med era falska skyddspass åt vem som helst. Er skyddspassinflation har gjort era skyddspass värdelösa. Jag råder er att börja bekymra er om de verkliga svenskarna i Budapest i stället för de rättslösa judarna. Om ni fortsätter att blanda er i våra inre angelägenheter kan vi inte längre ansvara för er säkerhet.

Raoul För några veckor sedan kvaddade en av era truckar min bil. Det har redan gång på gång upprepats med flera bilar som jag färdats i.

Grell Herr Wallenberg, ni tycks vara helt omedveten om att det pågår ett världskrig som närmar sig finalen. Mot slutet av ett världskrig får militärer i allmänhet bråttom. Hemma i ert eget fridfulla land är risken mindre att jäktade militärer i misstag råkar kvadda era privatfordon. Ett brinnande världskrig kan inte ta hänsyn till nöjesturister som trampar i klaveret. God afton, herr Wallenberg.

Raoul Men jag är legitimerad diplomat!

Grell Ert diplomatpass går ut vid årsskiftet. Jag råder er att försvinna från Budapest innan er immunitet tar slut. God afton.

Raoul Hälsa Eichmann, att jag kommer att stanna här och fortsätta stjäla judar från honom så länge han fortsätter att mörda dem. Och han kommer inte att komma undan i längden.

Grell Skyll er själv, herr Wallenberg. Adjutant, visa herr Wallenberg vägen ut.

adjutanten Jawohl, Herr Brigadeführer.

Raoul Tack, jag föredrar att gå ut ensam. (*går*)

Grell Har ni någon aning om varför herr Wallenberg inte har blivit expedierad ännu?

adjutanten Herr Brigadeführer, jag vet att vårt parti inte vill stöta sig med den svenska regeringen.

Grell Och jag vet att SS i längden aldrig kan stå ut med en vettvilling som Wallenberg. Återgå, adjutant.

adjutanten Jawohl, Herr Brigadeführer. (*går*)

Grell Och jag vet, att Tysklands så väl som SS och Budapests och denne Wallenbergs dagar är räknade. Men vem faller först och hur?

Scen 2. Raouls arbetsrum.

Raoul (skriver brev till sin moder. I bakgrunden bombkrevader och annat krigsoljud.)

Min kära mor, Situationen här är mycket spännande och äventyrlig ehuru arbetet nästan överstiger mina krafter. Anarkin breder ut sig, och alltfler gangstergång gör tillvaron i Budapest alltmer osäker med att på måfå skjuta folk eller misshandla dem. Fyrtio medlemmar av min stab har blivit överfallna och misshandlade på det sättet. Likväl möter vi utmaningarna och framtiden med gott mod.

Varje dag hör vi hur de ryska kanonerna kommer allt närmare. Staden är nästan helt omringad nu, men de flyende SS-herrarna lämnar ändå en stor del av sin armé kvar för att försvara Budapest till sista man. Den ungerska regeringen är helt oduglig och ägnar sig mest åt spiritistiska seanser. Dagligen växer nöden då det blir allt svårare att hitta mat. Min bästa hjälp var utrikesministerns hustru, men hon har tyvärr rest till Merano i Italien. *(reflekterar ett ögonblick innan han fortsätter.)*

Jag antar att det inte kommer att bli lätt att lämna Budapest efter den väntade ryska ockupationen, så vänta mig inte till Stockholm förrän till påsken. Ingen vet vad ockupationen kommer att innebära. Man kan inte planera något, utan livet här är en ständig improvisation från dag till dag. *(Det knackar.)*

Ja?

Langfelder (tittar in) Du har besök.

Raoul Vem då?

Langfelder Eichmann.

Raoul Eichmann? Varför?

Langfelder Han säger att du bjudit honom.

Raoul Har jag bjudit honom? Det hade jag glömt. Visa upp honom. Tror du att du kan fixa något?

Langfelder Alltid kan vi hitta på något. *(försvinner)*

Raoul Eichmann. Jag trodde han hade gett sig av med de andra.

(Eichmann kommer in helt civilklädd.)

Förlåt mig, herr Eichmann. Jag hade glömt att ni skulle komma.

Eichmann Jag håller alltid mina överenskommelser. Man kan alltid lita på min punktlighet.

Raoul Jag hade nästan trott att ni gett er av.

Eichmann (ironiskt) Som ni ser är jag nästan på väg.

Raoul Jag har svårt att känna igen er i den där kostymen.

Eichmann Det är meningen. Jag vill inte bli mördad i onödan av någon galen ungrare eller jude.

Raoul Likväl har ni mördat oräkneliga massor.

Eichmann Inte själv. Jag har rena händer.

Raoul Tillåt mig att ifrågasätta sanningen i det uttalandet, herr Eichmann.

Eichmann Och bara för att jag är civilklädd har ni ingen rätt att okväda mig.

Raoul Jag okvädar er inte. Jag anklagar er.

Eichmann Det har ni ingen rätt till. Ni är neutral utländsk diplomat.

Raoul Fel igen. Jag har rätt att anklaga er i egenskap av människa, ty ni hör till hela människolivets främsta fiender i egenskap av nazist, den direkta politiska inkarnationen av en enda mänsklig känsla, nämligen hatet. Hur har ni någonsin kunnat tro att ni skulle kunna genomföra ert universella människohat och komma undan med det?

Eichmann Hur vågar ni?

Raoul I egenskap av människa har jag rätt att försvara det mänskliga och anklaga dess vedersakare.

Eichmann Herr Wallenberg, jag har aldrig tyckt illa om er. Vi har aldrig velat angripa hela mänskligheten. Vi har bara velat försvara mänskligheten mot det judisk-kommunistiska hotet.

Raoul (drar i sär gardinen. Utanför ett helt fyrverkeri av bombardemang.)

Här är följden av ert hat. I stället för att försvara världen mot kommunismen gjorde ni er till dess angripare och till anstiftare av ett världskrig och till historiens värsta massmördare, och här är resultatet. Kommunisterna kommer att lägga halva Europa under sig, och varenda huvudstad i östra Europa inklusive Berlin kommer att läggas i ruiner tack vare er politiska dumhet och dårskap. Och varenda nazist kommer att förföljas efter kriget så länge han lever. Ert hat har från början till slut bara varit självdestruktivt, och i detta massjälvmord har ni dragit med er större delen av Europa och världen.

Eichmann (leende) Och det kommer vi att fortsätta med tills vi dör.

Raoul Vad menar ni?

Eichmann SS lämnar Budapest, men vi lämnar kvar 80,000 soldater med order att försvara staden till sista man. Och inte en enda jude kommer att komma levande ut ur Budapest.

Raoul Ni är då synnerligen konsekvent i ert totala vanvett.

Eichmann Ni har ingen chans, herr Wallenberg. Godheten har aldrig haft någon chans. Den har alltid varit ensam. Det är massornas ondska som alltid har triumferat, och den kommer att fortsätta triumfera även fastän SS rymt fältet och nazisterna försvunnit. Det kommer ni att få se efter kriget när alla judar är döda och alla Europas städer inklusive Budapest ligger i rykande ruiner.

Raoul Jag borde skjuta er.

Eichmann Det har ni inte mage till. Ni är för god. Och när ni går under kommer ni att tänka på mig och min onskas överlägsenhet och ångra att ni inte följde mina råd.

Raoul Att fly?

Eichmann Jag kommer att fly och klara mig. Om ni inte flyr kommer ni inte att klara er.

Raoul Jag kommer inte att fly, herr Eichmann. Jag kommer att stanna här och återuppbygga Ungern tillsammans med ungrarna och Ungerns judar när ert kaotiska nazi-Tyskland är en rykande ruin som begravts och glömts som en passerad sjukdom.

Eichmann Ni kommer att stanna här, Raoul Wallenberg, för att tillfångatas av kommunisterna som kommer att behandla er som vi behandlade judarna, för ni är en kapitalist.

Raoul Ni har fel.

Eichmann Nej, jag har rätt. Hur kan ni tro att ryssarna skulle vilja ha en svensk kapitalist med all den makt och inflytande ni har i vägen för sin kommunistiska nivellering av hela Ungern?

Raoul Kommunisterna är människor. Men ni nazister är omänniskor.

Eichmann Ni är naiv, herr Wallenberg. Vi var inga omänniskor. Vi var övermänniskor.

Raoul Det är samma sak.

Eichmann Vi slogs för vår rätt att få vara övermänniskor, överlägsna rasrena överintelligenta idealiska kulturmänniskor i motsats till allt vulgärt degenererat patraske utan ett blont hårstrå. Vi hade rätt, och vi går under som martyrer för vår tro på våra ideal.

Raoul Ni är vansinnig, herr Eichmann.

Eichmann Och ni är naiv. Men ni kommer att gå under före mig.

Raoul Ska vi slå vad?

Eichmann (road) Gärna det. Låt den av oss som dör först då äntligen unna den andre en vänlig tanke.

Raoul Topp!

Eichmann Vi hade kunnat samarbeta bättre, herr Wallenberg.

Raoul Jag beklagar att vi finansierat er flykt. Men min tröst är att vi lyckats rädda 140,000 judar här i Budapest.

Eichmann Och det kommer ni aldrig att få någon lön eller något tack för av någon jude eller någon annan människa.

(Langfelder uppenbarar sig.)

Langfelder Middagen är klar.

Raoul Jag lovade er en middag, herr Eichmann. Det blir antagligen vår sista middag, men den blir under helt värdiga former tillsammans med två svenska diplomater i en ungersk greves hus. Han tvingades fly med sin familj när ni fick för er att han hade judiskt blod, men han lämnade kvar sin kokerska Magda och lät oss förvalta huset. Vi har ännu några judar kvar att rädda, herr Eichmann.

Eichmann (slår ut med händerna) Jag har alltid varit öppen för förslag. Det har alltid varit ett nöje att göra affärer med er, herr Wallenberg.

Raoul Så låt oss gå. Middagen väntar.

(De bryter upp. Bombkrevaderna tilltar.)

Scen 3. Fattiga judar i en eländig bostad.

Jakov Saken är klar. Eichmann har lämnat Budapest.

Aaron Därför är inte faran över.

Aram Det är mycket möjligt att det är först nu som det farliga börjar.

Jakov Aram har rätt. Tyskarna har lämnat alla sina soldater kvar i Budapest. Och deras sista instruktioner är att om det så är det sista de gör förinta hela ghetton i Budapest.

Jeshua Det är 70,000 av våra bröder.

Aram Inte ens en Wallenberg kan rädda dem.

Benjamin Ni har fel. En Wallenberg kan rädda vem som helst och hur många som helst.

Jakov Hör du också till dem som ser honom som en Messias?

Aaron Men han är som en Messias för oss.

Vörös Vi måste vara realistiska. Även en Wallenberg har sina begränsningar. Jag har sett en annan sida av honom. När jag besökte honom i början av december i ett ärende stod han och gömde sig bakom en gardin medan han stirrade ut genom fönstret. Han verkade helt frånvarande, trött och utsliten och på gränsen till nervsammanbrott. När jag framförde mitt ärende var han helt ointresserad och förde mig i stället till fönstret. "Se där," sade han och pekade ner mot gatan. Jag såg ingenting. "Varje minut händer det något förskräckligt där ute," sade han. "Medan vi står här i detta ögonblick begår några pilkorsare någonstans ett mord på en oskyldig. Varje minut." Jag försökte få honom på andra tankar och bort från fönstret, men han grep tag i mig, så här! (visar) "Och vad har vi att sätta emot denna hämningslösa ondskan?" fortsatte han. "Vi har ingenting, min vän, utom vår fantasi! Bara genom att bluffa oss fram har vi kunnat rädda hundratusentals genom våra falska skyddspass, bara genom att vi lyckats få dem att se övertygande ut genom sina imponerande stämplor. Det är den ondaste av alla tänkbara världar, när godhetens enda chans att klara sig är genom att bluffa." Och han fortsatte att stirra ut mot gatan, som om han var galen. Så var han tyst en lång stund, och så frågade han plötsligt: "Vad var det du sade?" "Ingenting," svarade jag, för jag hade ingenting sagt på en lång stund. Då tycktes han vakna till liv en aning, men plötsligt hördes stöveltramp utanför. En SS-trupp marscherade förbi. (Man hör taktfast marscherande stöveltramp och tyskar som börjar sjunga en marsch till trampet.) Han blev på nytt som besatt av sitt fönstertittande, men

när jag betraktade hans ögon såg han ingenting. Han tittade rakt ut i tomma intet. Då gick jag tyst därifrån och lämnade honom ensam, och jag tror inte att han märkte att jag gick.

Aram Men det var väl bara tillfälligt. Ibland sover han ju aldrig.

Vörös Ja, nästa gång jag såg honom var han normal igen och helt energisk.

Benjamin Vi kan inte ignorera hans betydelse. Han är inte jude men har ändå helhjärtat engagerat sig i vår sak. Han kom hit enkom för att rädda oss judar. Han satt hela vägen från Berlin på golvet i en järnvägsvagn bara för att snabbt komma hit. Han är en av oss.

Aram Han har räddat fler av oss än någon annan i Europa.

Jeshua Karl Lutz då? Han har utfärdat fler skyddspass än Raoul Wallenberg.

Benjamin De flesta schweiziska skyddspass trycktes av partisanen Teicholz. Därför blev det inflation på schweiziska skyddspass, och därför blev de praktiskt taget värdelösa. Men vartenda svenskt skyddspass är utfärdat av Wallenberg själv, och han har tagit hand om varenda svensk jude.

Aaron Hur många bor det i svenska ghattot?

Aram Du menar de svenska husen? Nästan tretton tusen.

Jeshua I det internationella ghattot är vi nästan 35,000.

Jakov Hur många har schweiziska, spanska, portugisiska och andra skyddspass från Röda Korset och Vatikanen?

Aaron I runt tal 33,000. Men pilkorsarna ger oss ingen rast eller ro. De jagar oss som hundar, skjuter ner oss på måfå, misshandlar ihjäl oss i källare och dränker oss i Donau.

Jeshua Den galne prästen Andras Kun ger order om vår avrättning och låter oss försvinna i Donau i Jesu Kristi namn, amen.

Jakov Han är inte klok. Han är en extrem galning. Han klär sig i svart med kåpa som en djävul.

Aram Många pilkorsare är ännu värre, men värst är bödeln Karl Rettman.

Aaron Du menar telefonfabrikföreståndaren?

Aram Ja, han var det tills det blev krig. Sen blev han galen som alla andra.

Benjamin Hur stora chanser har vi återstående 140,000 judar i Budapest att överleva?

Jakov De ökar för varje dag.

Aram Nu när Eichmann är borta är de plötsligt goda, då Wallenberg har valt att stanna kvar och fortsätta skydda oss under ständig risk för sitt liv.

Jeshua Han borde komma hit när som helst.

Aaron Men vi behöver också hjälp från ryssarna. Så länge de ännu inte har befriat hela stan och det finns tyskar och pilkorsare kvar svävar alla judar i livsfara.

Benjamin Jag tror att det är Wallenberg som kommer.

(Wallenberg kommer in.)

Jakov Välkommen, herr Wallenberg.

Raoul Tack.

Aram Hur stora möjligheter har ni att rädda de 70,000 av oss som är instängda i det stora ghattot? De löper just nu den största faran.

Raoul Jag vet. Jag tror att vi kan rädda dem alla. Nu när Eichmann och SS är borta är plötsligt allting möjligt. Men vi måste komma i kontakt med ryssarna.

Benjamin De är på väg in i Budapest. *(Det dundrar mot väggen.)*

Raoul Jag vet. Men vad är det för väsen?

Aaron Det kan vara ryssarna. De tar sig gärna in i Budapest bakvägen längs kloaker och underjordiska gångar för att komma bakom tyskarna. *(Det dundrar ännu mera. Plötsligt slås ett hål i väggen, och en rysk soldat tittar in.)*

soldaten Talar ni ryska?

Jakov Vi är judar.

soldaten Då har vi kommit rätt. Var inte rädda. Vi är också judar, men säg det inte till någon, för vi har många antisemiter bland oss.

(Fler soldater uppenbarar sig, slår ut väggen och kommer in.)

Raoul Jag är svensk diplomat. Här är papper som visar att jag tillsammans med andra svenska diplomater representerat Sovjetunionen i Budapest och skyddat all rysk egendom. *(ger honom dokument.)*

soldaten Det ser bra ut, men du får nog tala med vår kommissarie.

soldat 2 Kom med oss, herr Wallenberg.

Raoul (till judarna) Jag får nog följa med dem, men jag blir nog inte borta över natten.

Benjamin Lycka till, Raoul!

Aram Hälsa ryssarna från oss!

Jeshua Vi hälsar dem som befriare!

Jakov Kom snart tillbaka! *(Raoul går ut med ryssarna.)*

Aaron Tror ni ryssarna kan skada honom?

Aram Aldrig i livet.

Jakov Vi är ju alla på samma sida.

Benjamin De vill bara prata med honom. Det är alltsammans.

Jakov Jag hoppas ni har rätt.

Akt V scen 1.

En kall och kal förhörslokal.

1 Vad är den här Wallenberg för en typ egentligen?

2 En typisk kapitalist: ordentlig, välvårdad, formell och hal och äcklig som en ål.

1 Det är alltså bara att låta lagen ha sin gång?

3 Kamrat, så enkelt är det inte. Vad man än må tycka om honom som kapitalist är han en ackrediterad diplomat som har gjort mycket gott för många ungrare i Budapest. Det lär dessa ungrare inte glömma.

2 Men han påträffades utan giltigt pass.

3 Han förblir likväl Budapests mest inflytelserike utlänning.

1 Dessa svenska affärsmän älskar att vara formella. Nåväl, som jag ser det har vi honom i tången. Hans fall blir en ren formalitet: han hade inte giltigt pass. Vad är en diplomat utan pass? Han är värdelös.

3 Men vi kan inte bara expediera honom. Sverige, Schweiz och hela den internationella diplomatkåren skulle reagera.

1 Vi får höra vad han själv har att säga. För in honom.

(Raoul Wallenberg släpps in av en fjärde man. Han är något orakad och medtagen men för övrigt fortfarande oklanderlig till sitt yttre.)

Välkommen till Moskva, herr Wallenberg.

Raoul Med vilken rätt är jag här?

1 Var så god och sitt, herr Wallenberg.

Raoul Jag måste protestera. Jag har förts hit mot min vilja genom svek och lögn.

1 Var så god och sitt, herr Wallenberg.

Raoul Jag var på väg till den nya ungerska regeringen i Debrecen och hade lovats rysk eskort dit, när jag i stället blev kidnappad på vägen, med våld tvingad som fånge på en transport till Ryssland och förd hit under sträng bevakning. Med vilken rätt? Jag måste omedelbart få tala med den svenska ambassaden.

1 Sitt ner, herr Wallenberg, och ta det lugnt. Cigarett?

Raoul Jag röker inte. Får jag åtminstone höra vad det är frågan om?

1 Så fort ni har satt er ner och slappnat av.

Raoul (sätter sig motvilligt) Varför fick jag aldrig träffa marskalk Malinovskij, som ni lovade mig?

1 Ingen lovade er att få träffa marskalk Malinovskij. Ni ville träffa honom och tog för givet att ni skulle få träffa honom utan svårighet. I den kapitalistiska världen kan man ta risken att ta saker för givna. Men i vår nya världsordning tar vi inga risker.

Raoul Jag fordrar att omedelbart få komma i kontakt med min ambassad.

1 Det går inte.

Raoul Vad menar ni?

1 Jag menar bara vad jag säger. Här är vi formella.

Raoul Kan jag åtminstone få en förklaring.

1 (till 2) Informera honom, kamrat.

2 Kamrat Wallenberg, när ni kom i kontakt med de ryska myndigheterna i Budapest tog vi hand om ert diplomatpass. Det hade upphört att gälla den första januari. Utan diplomatpass är ni ingen diplomat. Ni var alltså en svensk i Budapest mitt i ett slagfält mellan ryska och tyska linjer och med ett ben på varje sida. Ert fall blev intressant. Ännu mer intressant blev det, när vi fick veta att högt uppsatta tyskar fått väldigt mycket pengar av er. Ni finansierade bland annat SS-bödeln Eichmanns flykt från Budapest och säkrade hans framtid.

Raoul Men detta är ju absurt!

2 Är det sant eller inte?

Raoul Vartenda kolvore han fick var enbart för att rädda judars liv.

2 Ja, herr Wallenberg. Detta är er käpphäst. Ni refererar hela tiden till att ni bara befann er i Budapest för att rädda judar. Ni påstår att ni räddat upp mot tio tusen judars liv. Om ni faktiskt kunde rädda judars liv med att muta nazibödeln Eichmann och hade obegränsade medel därtill, hur kommer det sig att Eichmann ändå deporterade 400,000 judar för avrättning i Auschwitz från Budapest? Varför sålde han inte fler än 10,000 judar till er, om han kunde tjäna så bra på det? Kan ni svara på den frågan?

Raoul (slagen) Det är orättvist!

3 Vad är orättvist, herr Wallenberg?

Raoul Ni fattar ingenting!

2 Eftersom ni inte kan besvara frågan, herr Wallenberg, så tillåt oss att besvara den i stället. Vi har skäl att misstänka att ni inte alls befann er i Budapest för att rädda judar. Rent formellt var detta ert uppdrag, men vi har skäl att tro att detta var en täckmantel för att i själva verket bedriva en omfattande spionageverksamhet i Budapest. Vi vet, att Himmler sökte kontakter med de kapitalistiska stormakterna för att få en separatfred med dem. Genom personer som er hade Himmler genom Eichmann en direktkontakt med president Roosevelt av Amerika genom hans stora bluff Krigsflyktingbyrån, som denne president satte upp bara för att odla intressanta kontakter med Himmler. Vad vet ni mer om detta, herr Wallenberg, som vi inte vet?

Raoul (efter att ha tänkt efter) Varför tror ni att jag var en spion?

2 Varför skulle ni annars ha dröjt kvar i detta ytterst livsfarliga Budapest efter att ert diplomatpass hade gått ut?

Raoul Jag ville rädda Ghattots judar från att tillintetgöras av de sista tyskarna.

2 Er käpphäst igen, herr Wallenberg. Ni har klarat er bra under er täckmantel hittills, men vi har genomskådat er.

Raoul Varför får jag inte tala med min ambassad?

1 Herr Wallenberg, ni borde kunna dra era egna slutsatser. Ni märkte ju själv att ni fördes hit till Moskva under samma behandling som en fånge. Av det borde ni kunna förstå att ni faktiskt är här som fånge.

Raoul Jag är svensk diplomat. Sverige var neutralt under kriget och tillvaratog till och med Sovjetunionens intressen i Budapest under kriget.

2 Ja, herr Wallenberg. Er täckmantel kunde inte bli mera perfekt. Men ni upphörde att vara oantastlig, neutral diplomat när ert diplomatpass gick ut den

första januari. Varför skulle Sveriges utrikesministerium utfärda ett tidsbundet svenskt diplomatpass på bara ett halvår om det inte var något lurrt med diplomaten?

Raoul Jag var ingen riktig diplomat. Jag skickades ut bara för att rädda judar.

2 Så ni erkänner äntligen att ni aldrig varit någon diplomat.

Raoul Ni har missförstått alltsammans.

2 Tvärtom. Vi förstår hela saken bättre än ni själv tycks ha gjort.

Raoul Vad tänker ni göra med mig?

1 Herr Wallenberg, ni har ingenting att frukta om ni är oskyldig. Men ni måste förstå, att ert fall måste utredas. Vi har just utkämpat ett världskrig och nätt och jämnt räddat vårt fosterlands liv och kan inte riskera vår säkerhetspolitik. Den måste vara hundra procentig. Förstår ni det, herr Wallenberg?

Raoul Jag förstår hur ni tänker.

1 Vi måste därför noga undersöka alla detaljer i ert fall. Vi hoppas på ert samarbete, herr Wallenberg. *(ger ett tecken till nr 4)*

Raoul (förstår att resa sig) När kan jag få kontakta min ambassad?

1 När vi är färdiga.

(Nr 4 tar Raoul i armen och för honom ut.)

3 *(när de gått)* Finns det något hopp för honom?

1 Inte om jag känner Berija rätt. Hade han haft ett giltigt diplomatpass hade saken varit annorlunda. Nu hade han inte det.

2 En kapitalist mindre i världen.

1 Inte ännu, kamrat. Wallenberg lever ännu.

Scen 2. Krigsrätten.

Militärer och kommissarier träder in och tar sina platser.

Ordföranden (med glasögon, som han tittar ovanför utom när han läser) Får jag erinra rätten om att dessa förhandlingar bara är en ren formalitet inom ramen för en strikt krigsrätt. Med andra ord, inget onödigt tjafs, om jag får be.

För in den anklagade.

(Raoul föres in, den här gången helt oklanderlig till sitt yttre, en grå kostym och enkel slips samt vit skjorta.)

Ordföranden (studerar ett dokument) Paul Wallenberg, svensk medborgare, född 4 augusti 1912.

Raoul Inte Paul. Raoul.

Ordföranden Hur sa?

Raoul Namnet är Raoul. Inte Paul.

Ordföranden (förtrytsamt till de omgivande) Vem är det som har skrivit fel i protokollet? *(mummel och missnöjesyttringar bland kommissarierna.)*

Ordföranden Nå, låt vara. Det är ändå ni som är här, inte sant? Ni är anklagad för kontrarevolutionära stämplingar mot Sovjetunionen genom spionageverksamhet för tyskarna i Budapest från juli 1944 till januari 1945, och ni har enligt en omfattande undersökningskommission befunnits skyldig. Därför är det vår plikt att avkunna er dom, och domen för ett sådant brott kan endast bli arkebusering. Emellertid....*(rotar bland sina papper)* var är det där förbannade memorandumet nu igen? *(till den närmaste till höger)* Sade jag inte till dig att hålla reda på det?

Raoul Herr domare, jag är oskyldig.

Ordföranden Hur sa?

Raoul Jag är oskyldig. Jag har aldrig spionerat för någon.

Ordföranden Det hjälps inte. Undersökningskommissionen har funnit er skyldig. *(läser ett annat papper)* Det är säkerställt genom vittnen att Paul Wallenberg vid upprepade tillfällen haft privata sammankomster med SS-chefen Adolf Eichmann och andra nazistiska ledare, tillika höga ledare för de ungerska fascisterna kallade

Pilkorsarna, i synnerhet den fascistiska regeringens utrikesminister och Pilkorsarnas ledare Gabor Kemeny.

Raoul Det var inte honom jag träffade. Det var hans fru.

Ordföranden Hur sa?

Raoul Baronessan Elisabeth Kemeny motarbetade sin egen man för att hjälpa mig och judarna. Det var alltid henne jag besökte, aldrig honom.

Ordföranden Det kan vi tyvärr inte närmare undersöka eller få bekräftat, då baronen är död.

Raoul Död? Hur?

Ordföranden Arkebuserad vid gränsen tillsammans med andra fascistiska ledare. Men vi är inte här för att tjafs om ovidkommande detaljer. Var är det där förbannade dokumentet?

Raoul Herr domare, hur kan ni förklara mig skyldig utan att jag har fått försvara mig? Och hur kan ni finna mig skyldig utan att kunna bevisa min skuld?

Ordföranden Det bara är så. Fram med dokumentet, eller jag blir rasande!

Raoul I så fall är detta inte en laglig rättegång, och om ni dömer mig till döden förvandlar ni er själva till mördare.

Ordföranden (*lutar sig framåt och spanner blicken i Raoul*) Det är vi redan. Vi har dömt många som ni till döden, kamrat Paul Wallenberg. Ni är inget undantag. Vi är vana. Det är bara en formalitet. Kamrat Stalin har inte tid med petitioner. Och jag kommer ihåg det där dokumentet mycket väl. Jag behöver inte ha det framför mig för att kunna bestämma ert öde. Jag skall vara helt ärlig mot er, då ni tycks ha varit en hederlig person, kanske den enda i hela världskriget utom Canarias. Ert brott, herr Wallenberg, är att ni hade ett farligt starkt inflytande i Budapest. Ni hade hela Ungern i era händer, och ni behövde bara sammanträffa med den nya regeringen i Debrecen för att få Ungern på fötter. Ni hade utarbetat en hel återuppbyggnadsplan för hela Ungern som hade fungerat. Detta var ert verkliga brott. Det kunde inte kamrat Bresnjev, kamrat Berija och kamrat Stalin tolerera, som hade helt andra planer för Ungerns del. Er glänsande plan för Ungerns återuppbyggnad var kapitalistisk. Därmed var den omöjlig. Därmed var saken klar. Ni måste väck. Allt tjafs om räddade judar och mutade tyskar är helt ointressant. President Roosevelt och hans judar och alla tyskar kan dra åt helvete. De hör inte hit. Det enda avgörande är att ni hade en annan plan för Ungern än vad vår store ledare Stalin hade.

Raoul Så även hela passfrågan är utan betydelse?

Ordföranden Fullkomligt! Ni är död, herr Wallenberg, för att ni hade en politisk framtid åt Ungern. En sådan framtid passade inte kamrat Stalin.

Raoul Så därför tänker ni skjuta mig.

Ordföranden Nej, våra metoder är smidigare än så. Ni ska få lov att försvinna. Ni var en bemärkt diplomat i Budapest som gjorde intryck på hela Ungern. En sådan har vi inte råd att arkebusera. Det skulle märkas. Ni måste försvinna i fullständig obemärkthet. För detta ändamål har vi ett system. Ni får behålla livet, herr Wallenberg, ty ni kan bli farligare för oss som död än som levande. Men ni får tillbringa resten av ert liv i isoleringscell. Ni blir lagd på is kanske i Vorkuta, kanske i Sibirien, men på ett säkert ställe, och så fort det av en olyckshändelse uppstår kontakt mellan er och en annan fånge och detta blir känt blir ni förflyttad längre bort från mänskligheten. Sålunda kommer ni att försvinna långsamt men säkert, så att ingen ens kommer att märka det.

Raoul Hela världen kommer att protestera. Ni kommer aldrig att komma undan med ett sådant justitiemord.

Ordföranden Säger ni det, kamrat Wallenberg? Ni behagar vara envis i er gränslösa naivitet. Världen har redan glömt er. Röda Korset har kommit med en försiktig förfrågan om vi vet någonting om er. Vi har svarat att vi ingenting vet. Ingen i Ungern säger någonting längre, ty vi kontrollerar dem. Även från svenskt håll har

det kommit vänliga försiktiga förfrågningar med artiga ursäkter för förmäthenheten att alls fråga, om det möjligen kan ha varit så att Paul Wallenberg hade kommit till Ryssland. Och vet ni vad vi har svarat? (*väntar. Raoul tiger.*) Sovjetunionens officiella besked är, att Paul Wallenberg aldrig har förekommit i Sovjetunionen. Och vet ni vad Sverige svarar på den saken? Sverige tiger. Och Sverige är klokt som tiger. (*paus*)

Raoul (efter en paus) Och min mor?

Ordföranden (genast) Ingen bryr sig om en ensam gammal hysterisk kvinna.

Raoul (kallt) Jag förstår. Ni ämnar begå ett överlagt mord på en neutral diplomat och komma undan med det.

Ordföranden Ni förstår saken rätt, herr Wallenberg. Vi har våra order uppifrån. De kommer från ministern för statens säkerhet Abakumov. Hans order kommer från kamrat Berija och kamrat Stalin. Att verkställa dem är för oss bara en ren formalitet. Men ni har faktiskt en chans, herr Wallenberg, genom att ni får behålla livet.

Raoul Hellre än att leva på era omänskliga villkor tror jag att jag tar livet av mig i cellen. Det finns många sätt, och ett av dem är hungerstrejk till döds.

Ordföranden (sänker rösten) Ni har en chans, herr Wallenberg, genom att ni får behålla livet. Överlev oss. Överlev Abakumov, överlev Berija och Stalin, överlev oss alla. Endast så kan koncentrationslägerfångar triumfera, genom att uthärda med tålamod och överleva mördarna. Många judar överlevde koncentrationslägren och triumferade över sina nazistiska slaktare. Jag tror att ni hjälpte många judar att triumfera. Om ni bara överlever kan ni själv en dag triumfera, när alla vi är borta. Kanske ni själv en dag blir hjälpt till triumfen, så som ni hjälpte jag vet inte hur många judiska offer.

Raoul (reflekterar några sekunder) Jag antar er utmaning, herr domare. Jag skall överleva. Jag skall överleva er alla.

Ordföranden Krigsrätten är avslutad. För ut fången.

Raoul Bara en fråga. Vad har ni gjort med min chaufför?

en bisittare (till ordföranden) Fången Langfelder.

Ordföranden Jag beklagar, men honom kan vi inte rädda. Han visste för mycket.

Raoul Har ni redan mördat honom?

Ordföranden Han har redan försvunnit.

Raoul Ni kommer alla att försvinna i evighetens namnlösa gravar, herr domare, men ni blir aldrig av med era offer, som Langfelder och jag; ty liksom era namn genast kommer att försvinna som stanken av ruttna sopor, kommer våra namn att överleva för evigt. Offer dör inte, herr domare. Endast domare dör, och de dör för evigt med varje orättvis dom de avkunnar.

Ordföranden Förhandlingarna är avslutade. För ut fången. Överlev för evigt, herr Wallenberg.

(En vakt visar Raoul vägen ut. Militärerna och kommissarierna bryter upp.)

När vakten och Raoul skall gå ut stannar vakten och ger Raoul artigt tecken att gå ut först.)

Vakten Välkommen till evigheten, herr Wallenberg.

(Efter en sekunds tvëkan går Raoul ut. Vakten följer efter. Dörren stängs. Scenen är tom.)

Slut.

(28.3-28.4.1998,
Grekland-Italien-Göteborg.)